

Faronona 'Oka Mark 'E Gere

Mark 'e iko ta Waleli Lifurono Jesus, wasua 'ala 'e galo ruru failia Peter (1 Peter 5:13). So ka sai rasua ala Faronona 'Oka faasia Peter. Mark 'e gere buka 'e fala ioli iko 'ali gera Jiu gi lia gera io 'i Rom.

Buka 'e 'e sae sulia ionala Jesus failia falalauna lia gi. Mark 'e 'itoe alaa mola 'ala sulia me 'are mama'ala Jesus 'e tauda gi, sulia me 'are mama'ala fo gi gera fuli mola 'alia nanatana God, ma gera ka fatailia lou Jesus wela God 'e la mae fala faamurinala ioli gi sui. Jesus 'e fatailia te me 'are mama'ala ba'ela rasua 'alia maenala failia tataenala. Wasua ma Jiu gi sui gera fia 'ada 'uria talasi Christ kae dao mae ai, lia kae sakea mae tatalona firi lia fada, ma ka kwalaa failia tatalona 'i Rom. Farasi gi, Sadusi gi, failia wale ba'ela Jiu gi li, gera barasi 'alia Jesus sulia 'e iko 'ali gera ke fakwalaimokia lia 'e Jesus 'e sifo mae faasia God.

Mark 'e gere Faronona 'Oka 'e ala talasi wale ba'ela 'i Rom gi gera kae malakwaita ala ioli fakwalaimoki gi li. Mark ka oga lou 'ali 'e alaa sulia Jesus 'ali 'e kwalogwau ala ioli kae toomailia Faronona 'Oka 'e li 'alia gera ka fitoo ala nanatanala Jesus lia kae ranada faasia mataina gi, ma aloe 'are ta'a gi, failia maena. Mark 'e oga lou ka famalatafaeburi ada 'alia maurina fa'alu ala fitoonali, sulia 'e iko 'ali 'e talawarau.

Me 'are 'ilitoa 'i laola buka 'e li gi li:

Talasi 'i lao ala fuli'aenala galonala Jesus (1:1-13)
 Jesus kae taua galona lia gi 'i Galili (1:14—9:50)
 Lanala Jesus faasia 'i Galili fala 'i Jerusalem
 (10:1—10:52)
 Wiki fafu'isi Jesus 'e io 'i Jerusalem (11:1—13:37)
 Jesus 'e mae ma ka tatae oli lou (14:1—16:20)

*John 'e fabasua ioli gi 'ali geraka rerei fala daonala mae Christ
 (Matthew 3:1-12; Luke 3:1-18; John 1:19-28)*

¹ Fuli nala mae Faronona 'Oka 'e sulia Jesus Christ Wela God 'e 'uri 'e: ² Mala lia ba profet Aesea 'e gerea me 'are God 'e ilia fala Christ,*
 “Lakae kwatea te wale kae sake saena lau gi 'i lao amu, 'ali 'e rerei ala ioli maasi 'o.
³ Te wale kae rii fala ioli gi 'i laola lifi kwasi.
 Ma kae sae 'uri 'e, ‘Aofia kae dao lo mae! Moulu farada talaa fala!’ ”[✧]

⁴⁻⁶ Wale li faronona la fo John wale fasuiabu. Daonala John mae 'i laola lifi kwasi fo iko 'ali totolia ta ioli 'ali io ai fo 'e 'urifo. John 'e rufia te toro gera galofia 'alia ifula kamel li, ma ka firia abalola 'alia sunasunala buluka. Ma ka 'ania siisii failia ninidua kwasi.

John ka fasiuabua ioli gi, ka alaa ma ka sae 'uri 'e fada, “Amu bulusi faasia ta'ana 'amiu gi, ma 'amu ka sisiu abu 'ali God ka kwailufa amiu.” Ioli afula faasia 'i Judea, failia 'i Jerusalem gi, gera la mae fala rononala saenala John. Gera ka ili

---

* **1:2** Christ ratae 'are fala waleli filina God kae la mae fala faamurinala ioli God gi li. ✧ **1:3** Malaki 3:1; ma Aesea 40:3

tafanailia ta'ana gera gi, ma John ka fasiuabuda 'i laola kwai 'i Jodan.

⁷ Ma John ka sae 'uri 'e fala ioli gi, “Te wale kae la mae 'i burigu, 'i lia 'e 'ilitoa ka liufi lau, ma iko 'ali lau totolia 'ali lau 'adaoro, ma laka lafua 'ae botu lia gi. ⁸ 'I lau lakae fasiuabu 'amiu mola 'alia kwai, ma 'i lia kae fasiu abu 'amiu 'alia Alo ala God.”

Siuabunala ma ilitoonala Jesus

(Matthew 3:13—4:11; Luke 3:21-22; 4:1-13)

⁹ 'E iko 'ali 'e tekwa mola 'i burila 'are fo gi, Jesus ka dao lo mae faasia falua 'i Nasareti 'i Galili. Jesus ka dao 'i so'ela John 'ali 'e sisiu abu. Ma John ka fawawaloa 'i laola kwai 'i Jodan.

¹⁰ Talasi Jesus 'e tatae mae faasia kwai li, ka lesia lofola raloo 'e tafa, ma Alo ala God ka sifo mae fafia mala na fe bola. ¹¹ Ma linela God ka talulu mae faasia 'i nali ka sae 'uri 'e, “'I'o mola wela moutae lau ma laka babalafe rasua 'ali'o.”

¹² Talasi fo mola, Alo ala God ka talaia Jesus fala 'i laola lifi kwasi. ¹³ Ma Jesus ka io 'i lififo sulia fai akwala fe atoa, ma Saetan ka mailitonala. 'Are kwasi gi gera io lou 'i lififo, ma eniselo gi gera ka la mae, ma geraka kwairanai ala Jesus.

Jesus 'e filia fai wale gi 'ali gera wale li galona 'ala

(Matthew 4:12-22; Luke 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴ 'I burila gera alua lo John 'i laola raraa, Jesus ka la 'i Galili ma ka fabasu 'alia Faronona 'Oka 'e la mae faasia God. ¹⁵ Ka sae 'uri 'e, “Talasi God kae 'ilitoa fafia ioli lia gi li 'e garani lo.

'Amu bulusi faasia ta'ana 'amiu gi, ma 'amu ka fakwalaimokia Faronona 'Oka 'e.”

¹⁶ Talasi Jesus 'e liu sulia 'osi 'i Galili, ka lesia Simon failia walefae lia Andrew. Daroa rua waleli kwaiasina gi. Daro kae kwaiasi 'adaroa 'alia fuo daroa 'i laola 'osi fo. ¹⁷ Ma Jesus ka sae 'uri 'e fadaroa, “Mora la mae faelau, 'amoroa rua waleli kwaiasina fala ia li, wasua ma lakae famalata 'amoroa 'alia sake ioli na mae 'i soegu.”

¹⁸ Ala me talasi fo mola lo, daro ka tafisia lo fuo daroa gi, ma daro ka la lo failia.

¹⁹ Ma Jesus ka 'idu wawade lou ko, ka lesia James failia John, rua wela Sebedi gi. Daro io 'adaroa 'i laola te baru, ma daro kae raumia fuo daroa. ²⁰ Ma talasi Jesus 'e leesi daroa mola, ka soi daroa lo, ma daro ka tafisia lo mama daroa Sebedi 'i laola baru failia wale gera galo 'adaulu gi, ma daro ka la lo failia Jesus.

Jesus 'e too ala nanatana fala ifulailianala aloe 'are ta'a gi

(Luke 4:31-37)

²¹ Jesus failia wale li galona lia gi, dauulu li dao ala falua 'i Kapaneam. Ma ala Sabat, atoa ala mamalona li, Jesus ka ru 'i laola luma fala foana li, ma ka falalaua ioli afula gi. ²² Talasi gera ronoa, gera ka kwele rasua 'alia falalaunala, sulia gera sai 'oka 'ala lia Jesus 'e falalau 'alia nanatana failia kwalaimokina God. 'E iko 'ali 'e falalau malaa wale falalau ala taki Moses gi li, sulia gera falalau mola 'alia nanatana gera 'i talada gi.

²³ Ala talasi fo lou, te wale aloe 'are ta'a 'e io ala, kae akwa ma ka sae 'uri 'e, ²⁴ “Jesus! 'To wale 'i Nasareti! Ta 'e koe taua ameulu? Mala

koe la mae fala fafuta'anameulu tae 'e! Lau sai mola 'agua amu, 'I'o laa Wale Abu God!"

²⁵ Ma Jesus ka balufia 'uri'e ala te aloe 'are ta'a fo, "O lobo mola lo, ma ko la tafa mae fasia wale la!"

²⁶ Ma te aloe 'are ta'a fo, ka akwa ba'ela, ma ka falebelebea wale fo, ma ka la tafa lo faasia. ²⁷ Ma ioli gera logo 'i lififo gi li, gera 'afero rasua, ma gera ka soilidi kwailiu 'ada 'uri'e "Ma 'are 'utaa 'e awale? Mala ta faalalauna fa'alu tae ne? Wale 'e 'e sae 'alia nanatana. Lia ka saefala aloe 'are ta'a gi, ma gera ka ronosulia saenala."

²⁸ Iko 'ali dole mola alaana sulia Jesus ka talo lo 'i laola provins 'i Galili.

*Jesus 'e guraa ioli afula gera matai gi
(Matthew 8:14-17; Luke 4:38-41)*

²⁹ Talasi Jesus failia James, ma John, dau lu la ko faasia luma fala fo'ana li, dau lu ka la fala luma Simon mama Andrew. ³⁰ Talasi Jesus 'e dao 'i laola luma fo li, gera ka faronoo 'alia funo geli Simon lia 'e matai 'alia ragana, ma ka teo mola 'ala 'i tafe. ³¹ Ma Jesus ka la 'i so'ela geli fo, ma ka dau 'i limala, ka fatataea. Ma ragana fo ka sui lo faasia, ma geli fo ka tatae ma ka ranoli dau lu.

³² Ala fe raurafi fo, ala suunala da'afi, talasi atoa fala mamalona ala Jiu gi 'e sui lo, wale gi ka sakea mae ioli matai gi, failia ioli aloe 'are ta'a gi 'e io ada gi 'i so'ela Jesus. ³³ Ma ioli ala falua fo li gera ka logo sui mae 'i mala luma fo. ³⁴ Ma Jesus ka guraa ioli afula gera matai 'alia mataina afula totoo gi li. Ma ka balia lou aloe 'are ta'a afula gi. Ma iko 'ali 'e ala'alia aloe 'are ta'a fo gi

'ali geraka sae, sulia gera sai sui mola ala lia 'e 'i lia Wela God.

Jesus kae fatalo 'i Galili
(*Luke 4:42-44*)

³⁵ 'Ofaedani, talasi 'e gogolafa 'ua, Jesus 'e ada ka tatae, ma ka latafa faasia luma fo. Ma ka lai foa 'ala ala lifi la 'e aroaro. ³⁶ Ma Simon failia wale kwaima lia gi dau lu ka lio 'afia. ³⁷ Talasi dau lu li dao tonala, dau lu ka sae 'uri 'e fala, “Ioli sui kae lio 'afi'o.”

³⁸ Ma Jesus ka olisi 'uri'e adaulu, “Lau saiai, wasua 'ala golu la lou ala ta mae falua garani 'ali lau faalalau da lou, sulia me galona 'e lo lau la mae fali taua.”

³⁹ 'Urifo mola, Jesus ka la 'i laola mae falua gi sui 'i laola provins 'i Galili, ma ka fadaa saenala God 'i laola luma fala foana li gi li, ma ka balia aloe 'are ta'a gi faasia ioli gi.

Me 'are mama'ala Jesus 'e fulida gi 'e logosia mae ioli 'i so'ela
(*Matthew 8:1-4; Luke 5:12-16*)

⁴⁰ 'Urifo lou, te wale kuua 'e la mae 'i so'ela Jesus, ma ka boururu 'i 'aela, ma ka aniulu ka sae 'uri 'e, “Ala ko aala, 'o gura lau.”

⁴¹ Ma Jesus ka malatai rasua ala, ka tadaa ko limala, ma ka dau tonala wale fo, ka sae 'uri 'e, “Lau aala. Rabemu 'e mafo lo!” ⁴² Ma nainali mola kuu fo ka sigi lo faasia, ma rabela ka mafo sui lo.

⁴³ Jesus ka sae nasi 'uri'e fala wale fo, ⁴⁴ “Ko ala farononala ta ioli 'alia 'are 'e lau taua famu. Wasua ma ko la, ko fatailia rabemu fala fata abu God, ma ko aala 'alia fata abu God ka iro 'oka

amu. Sui ko kwatea foasinana 'o mala lia ba Moses 'e ilia fala kwatenai, 'alia ioli gi sui gera fakwalaimokia lia 'e rabemu 'e mafo lo.” Ma Jesus ka ilia fala wale fo ka la lo.

⁴⁵ Wasua ma, wale fo 'e la, ma ka alaa kwailiu 'alia 'i laola falua gi sui sulia me 'are fo Jesus 'e taua ala rabela ka 'oka lo. 'I osiala alaanala fo wale fo li, ioli afula gi gera ka logo 'afuia Jesus fala rononala. 'Urifo ma ka 'ato lou fala Jesus 'ali 'e liu tafanae 'i laola falua gera gi, ma Jesus ka io too mola 'ala ala lifi aroaro gi. 'E 'urifo wasua 'ala, ioli 'i laola falua gi sui gera la mola mae 'ada 'i so'ela Jesus.

2

Jesus 'e too ala nanatana fala kwailufa na fala ioli failia ta'ana gera gi

(Matthew 9:1-8; Luke 5:17-26)

¹ 'I burila barae fe atoa 'e sui, Jesus ka oli lou mae fala 'i Kapaneam. Ma gera ka faarono kwailiu 'alia lia Jesus 'e io mola 'ala 'i laola luma ba kae 'idufae dao dao lo ai 'i laola falua fo li. ² 'Urifo ioli afula gi gera ka logo lo mae 'i so'ela Jesus, lala luma fo gera iofia ka fonu rasua lo, ma iko lo ta lifi 'ali ore 'i laola luma fo. Ma 'i maluma wasua, ioli afula gi gera logo lou ai. Ma Jesus ka fadaa saenala God fada. ³ Talasi fo fai wale gi gera la mae, gera ka sakea mae te wale rabela 'e mae. ⁴ Ma sulia logona fo 'e ba'ela rasua, 'e 'ato fadaulu fala sakenala ko 'i so'ela Jesus. 'Urifo mola, dauulu ka rae 'i fofola luma failia te wale fo. Ma dauulu ka tafalia te maekwakwana ba'ela 'i gwaofala luma totolala lifi Jesus 'e io ai, ma dauulu

ka fasifoa te wale fo 'i fofola tafe lia 'i so'ela Jesus. ⁵ Ma talasi Jesus 'e lesia maka saiala me fitoona daulu li, ka sae 'uri 'e fala te wale fo rabela 'e mae, “Ulufa'alu fo, lau kwailufa lo 'alia ta'ana 'o gi.”

⁶ Ma talasi fo, nali wale falalau ala taki gi gera io lou 'i lifi fo, ma gera ka malata 'ada 'uri 'e 'i talada, ⁷ “Ale wale! 'E iko 'ali 'e totolia 'alia ka sae 'urifo. Ioli iko 'ali saiala kwailufana 'alia ta'ana li. Talifilia God mola 'e saiala kwailufana 'alia ta'ana li. Lia 'e fafuradani lia lou failia God.”

⁸ Ma Jesus ka saiala malatadaulu, ma ka sae 'uri 'e fadaulu, “Moulu ala malatana lou 'urilaa.” Ma Jesus 'e sai lou ala lia gera fakwalaimokia talifilia God mola 'e saiala gura ioli na. Mola ka sae 'uri 'e, ⁹ “Ala laka sae 'uri 'e fala wale fo rabela 'e mae ‘Ta'ana 'o gi lau kwailufa lo 'alida,’ ikoso 'ali molu lesia mola tame 'are 'ali fuli. Ma ala laka sae 'uri 'e, “O tatae, ko sakea tafe 'o, ma ko liu lo,’ 'urifolo moulu ka bi lesia lia 'e nanatana 'e io agu fala gurana. ¹⁰ Talasi lakae guraa wale 'eli, lau fatailia famoulu lia 'e 'i lau, Wela Wale li, lau too ala nanatana fala kwailufa na 'alia ta'anali.” 'Urifo Jesus ka sae 'uri 'e fala te wale fo rabela 'e mae, ¹¹ “Laka ilia famu, 'o tatae, ko sakea tafe la 'o, ma ko la lo 'i luma amu.”

¹² Ma wale fo ka tatae, ka sakea lo me tafe fo lia, ma ka la lo. 'Urifo, ioli sui gera lesia, ma geraka 'afero rasua. Talasi fo, gera ka batafea God, ma gera ka sae 'uri 'e, “Iko 'ali gi lelesia tali 'are 'uri 'e 'i lao!”

*Jesus 'e soia Lifae
(Matthew 9:9-13; Luke 5:27-32)*

¹³ Na talasi lou, Jesus 'e oli lou fala 'i taufofola 'osi 'i Galili. Ma logona ba'ela gera kae la mae 'i so'ela, ma ka faalalau gera. ¹⁴ Talasi 'e liu ko sulia 'osi fo li, ka lesia Lifae, wela Alfeas. Lifae 'e gwauru 'ala ala lifi fala sakenala bata ala takisi li, sulia 'e galo 'i lififo. Ma Jesus ka sae 'uri 'e fala, “O la mae faelau.” Ma Lifae ka tatae, ka la lo 'ala failia.

Farasi gi iko 'ali gera oga Jesus 'alia 'e dolaa ioli ta'a gi

¹⁵ 'I burila liafo Jesus 'e sakea Lifae 'ali waleli galona 'ala, ka lai fana lo 'i luma ala Lifae. Ma ioli gera kae sakesake bata ala takisi gi li gera io lou 'i lififo. Ma nali ioli ta'a lou, gera fana failia Jesus failia waleli galona lia gi. Ioli afula ta'a 'urifo gi, gera la failia Jesus. * ¹⁶ Nali Farasi† wale gera falalau 'alia taki Moses gi li, gera lesia Jesus kae fana failia ioli ta'a gi, ma ioli gera kae sakesake bata ala takisi li. Mola Farasi gi gera ka sae 'uri 'e fala waleli galona Jesus gi, “E iko 'ali 'e totolia 'ali 'e fana failia ioli 'urifo gi.”

¹⁷ Ma talasi Jesus 'e ronoa me 'are fo li, ka sae 'uri 'e fadaulu, “Moulu saiai, iko lou ioli 'akwaa gi gera boboo 'afia ta ioli li gurana. Ioli matai gi mola gera oga ioli kwaigurai 'ali 'e gurada. 'E iko 'ali lau la mae fala ioli ionada 'e rada lo 'i maala God gi, lau la mae 'agua fala ioli ta'a gi.”

---

* **2:15** ioli ta'a Farasi gi gera soia 'alia “ioli ta'a” gi ioli gera aburono ala falalauna gera gi li † **2:16** Alae wale ala Jiu gi li lia gera malata sulia ronona sulia taki Moses 'e gerea failia faalalauna gera talada gi lou.

Aofia 'e dao lo, kwaimalataina ka iko lo, 'amu ka babalafe.

(Matthew 9:14-17; Luke 5:33-39)

¹⁸ Ala na talasi, nali waleli galona John wale fasiuabu, ma waleli galona Farasi gi, gera abu fana fala foana. Ma nali wale gera la mae, gera ka sae 'uri 'e fala Jesus, “Waleli galona John gi, ma waleli galona Farasi gi li, gera abu fana. 'E iko 'ali 'oka lia 'e waleli galona 'o gi iko 'ali gera abu fana.”

¹⁹ Ma Jesus ka olisi 'uri 'e adaulu, “E iko 'ali rada fala ioli gera io ala fanana ala araaraina li, 'ali gera abu fana. Dunala lia 'e, arai fa'alu 'e io 'ua mola 'ala failia ioli gi li gera ka babalafe. Iko dadala 'ali gera abu fana, sulia gera io ala fanana. ²⁰ Wasua ma talasi kae dao mae 'i dani gera kae sakea arai fa'alu fasida. Talasi fo bui, gera ka bi abu fana, sulia gera kwaimalatai. Lia 'e iko 'ali totolia waleli galona lau gi 'ali gera abu fana talasi lau io 'ua mola 'agua failida.”

²¹ Jesus ka sae lou 'uri 'e, “Iko ta ioli 'ali saiala taibolosianala ta toro 'e gaga sui lo 'alia keme nisinisi toro fa'alu. Suli ala ka tau 'urila, me nisinisi toro fa'alu fo kae gagasia toro 'ualo fo, dunala toro fa'alu 'e lugu 'i burila sauana, ma ka taua te maekwakwana ba'ela. ²² Ma moulu ka sai lou ai, 'e iko 'ali 'e totolia 'ali ta ioli 'ali alua waen fa'alu 'i laola wai 'ualo gera galofia 'alia sunasunala nanigot li, dunala 'e 'ato 'alia wai 'ualo fo 'ali 'e paku. Suli ala kae tau 'urila, talasi waen fo kae tora mola mae ai, ka fogaa lo wai 'ualo fo, ma waen fo ka anikilo, ma wai gaga fo

ka ta'a lo. 'Are la fo ioli ka alua lo waen fa'alu 'i laola wai fa'alu 'ali 'e saiai ka paku failia.”

Jesus 'e too ala nanatana fafia atoa ala mamalona li

(Matthew 12:1-8; Luke 6:1-5)

²³ Ala na Sabat, atoa ala mamalona li, Jesus failia waleli galona lia gi, dauulu la sulia te tala 'e liu 'i laola raku ala witi li, 'are fala galofia nala berete li. Ma talasi dauulu kae liu ko 'adaulu, waleli galona lia gi ka 'oia funui witi gi, ma dauulu ka 'ania. ²⁴ Ma Farasi gi gera ka lesia, ma gera ka sae 'uri 'e fala Jesus, “Lesia! Me 'are 'e moulu taua 'e 'oia taki Moses, sulia molu 'oia witi ala Sabat, atoa ala mamalona li.”

²⁵⁻²⁶ Ma Jesus ka olisi 'uri'e adaulu, “Lau saiai moulu idumia 'i laola Buka Abu sulia me 'are ba David 'e taua, talasi ba 'Abiata 'e fata abu 'ilitoa. Talasi ba, David failia wale lia gi gera fiolo rasua, sulia 'e iko lo ta fana 'adaulu. Ma David ka ru 'i laola luma God, ma fata abu 'ilitoa ka kwatea berete fo gera fa abua fala God fala David. Ma David ka 'ania lo berete fo, ma ka kwatea lou fala wale lia gi, ma gera ka 'ania. Wasua ma taki 'e ala'alia talifilia fata abu God gi mola gera saiala 'aninai. Ma iko 'ali golu lesia mola 'i laola Buka Abu 'ali God 'e ogata'a fala David.”✧

²⁷ Sui mola Jesus ka sae 'uri 'e fala Farasi gi, “God 'e raunailia atoa ala mamalona li fala rananala ioli. Iko 'ali 'e raunailia atoa ala mamalona li 'ali 'e gulugulu fafia ioli. ²⁸ Dunala 'i lau, Wela Wale li, lau too ala nanatana fala ilianala 'are fala ioli gi fala taua nali, ma gera sai

✧ **2:25-26** 1 Samuel 21:1-6; Levitikas 24:9

mola 'ada ala taua nali ala atoa ala mamalona li.”

3

*Wale gi kae malata fala rauninala Jesus
(Matthew 12:9-14; Luke 6:6-11)*

¹ Na talasi lou, Jesus 'e la lou 'i laola luma fala foana li, ma te wale limala 'e mae 'i lififo. ² Ma nali Farasi gera io lou 'i lififo ala me tofuitalasi fo, gera ka lio sulia Jesus tau ma 'e guraa wale fo ala Sabati, atoa ala mamalona li. Ala ka guraa wale fo, dauilu ka sae 'i maala Jesus 'alia 'oianala taki God ala Sabat ala guranala ioli, gura na gera malataia 'e malaa lou galona. ³ Ma Jesus ka sae 'uri 'e fala wale fo limala 'e mae, “Tatae mae ko ura 'i maala falua 'e sui.” ⁴ Mola, Jesus ka soilidia 'uri'e ala Farasi gi, “Taa taki gia 'e ala'alia fala taunai ala atoa ala mamalona li? 'E ala'alia taunala 'are 'oka gi, 'o ma taunala 'are ta'a gi? 'E ala'alia faamurinala ioli, 'o ma rauninala ioli?”

Ma iko 'ali dauilu ilia molalo ta me 'are. ⁵ Jesus 'e lio gali dauilu, ma ka lio ogata'a, sulia 'e iko 'ali dauilu malataia lo wale matai fo, ma ka malatai dauilu lou sulia malatadailu 'e nasi rasua. Sui mola, Jesus ka sae 'uri 'e fala te wale fo, “Tadaa mae limamu.” Ma wale fo ka tadaa mola ko limala, limala ka 'oka lo. ⁶ 'Urifo mola Farasi gi ka latafa, ma gera ka ogolu fala alaana ruru failia nali wale ala wale Herod gi,* ma dauilu ka malata fala rauninala Jesus.

Logona ba'ela ioli kae taua mae 'i so'ela Jesus

---

* **3:6** Alae wale Herod fale Jiu gera oga Herod failia wale lia gi 'ali gera ka baela fada.

7-8 Jesus failia waleli galona lia gi, dau lu ka tafisia alae ioli fo, ma dau lu ka la fala 'osi 'i Galili. Ioli afula ka la lou 'i buri dau lu. Gera la mae faasia provins 'i Galili, 'i Judea ma 'i Idumea. Ma nali ioli lou faasia 'ilito'ola falua 'i Jerusalem, ma faasia gwae falua ala talanala da'afi li ala kwai 'i Jodan. Ma nali ioli gera ka la mae faasia falua galua 'i Taea failia 'i Saedon gi. Te logona ba'ela fo, gera la mae 'i so'ela Jesus, sulia gera ronoa 'are ba'ela gi 'e tauda. ⁹ Sulia logona fo 'e ba'ela rasua, Jesus ka ilia fala waleli galona lia gi 'ali dau lu rerei agau 'alia ta baru, tauma ioli bi bebesia. ¹⁰ Jesus 'e guraa ioli afula gi ka sui lo, 'are la fo ioli matai afula gi gera ka suunaili gera ko, 'ali gerake dau tonala Jesus 'ali gera 'akwaa. ¹¹ Ma talasi ioli aloe 'are ta'a 'e io ada gi gera lesia Jesus, gera ka boururu 'i maala, ma gera ka rii 'uri 'e, “I'o lo Wela kwalaimoki God!” ¹² Wasua ma Jesus 'e sae fala aloe 'are ta'a fo gi ka luia 'ali ikoso gera faronoa ta ioli 'ali 'i lia.

Jesus 'e filia akwala wala rua wale li lifurono gi

(Matthew 10:1-4; Luke 6:12-16)

¹³ 'Urifo mola Jesus ka rae fala 'i gwaula te fe uo, ma ka soia ioli gi fala galona failia. Mola gera ka la mae 'i so'ela, ¹⁴ ma ka filia akwala wala rua wale, ma ka fafuratada 'alia wale li lifurono gi. Ma ka sae 'uri 'e fadaulu, “Lau fili 'amoulu 'ali moulu io garani lau, ma laka keru 'amoulu fala faalalauna sulia saenala God fala ioli sui. ¹⁵ Ma moulu ka too ala nanatana fala balinala aloe 'are ta'a gi.”

¹⁶ Ratala akwala wala rua wale fo 'e filida gi gera 'uri 'e: Simon, lia Jesus 'e fafurata lou 'alia Peter, ¹⁷ ma James failia John rua wela Sebedi gi, lia Jesus 'e fafurata daroa 'alia “Boneges,” rata fo 'e kwatea fadaroa sulia 'i daroa rua wale tenae ogaogata'a nainali mala kurukuru li. ¹⁸ Ma Andrew, Filip, Batolomiu, Matthew, Tomas, ma James, wela Alfeas, ma Tadeas, ma Simon, na wale ala alae Jiu fo gera oga rasua ala balinala ioli 'i Rom gi faasia Israel. ¹⁹ Ma Judas Iskariot wale kae kwatea Jesus fala malimae lia gi li.

*Nanatanala Jesus 'e tasa ka ba'ela liufia Saetan
(Matthew 12:22-32; Luke 11:14-23; Luke 12:10)*

²⁰ 'Urifo, Jesus ka oli lou 'i laola luma fo kae 'idufae dao dao lo ai. Ma ioli afula gi, gera ka logo lo mae. 'Urifo Jesus failia waleli galona lia gi iko 'ali dauulu too lo ala ta talasi fala taunala ta 'are 'o ma fana na wasua. ²¹ Ma talasi iolifuta lia gi gera rono ala me 'are fo li, gera ka la 'i so'ela fala olifaenala fala 'i falua, sulia gera ronoa liafo ioli gi gera sae 'uri 'e, “E kwekwe'ela rasua lo.”

²² Ma nali wale falalau ala taki Moses gi gera la mae faasia 'i Jerusalem, ma gera ka sae 'uri 'e, “Jesus 'e balia aloe 'are ta'a gi 'alia nanatana Saetan, wale baela ala aloe 'are ta'a gi li sui.”†

²³ Lia fo, Jesus ka soia mae ioli gi ka sae 'uri 'e fada 'alia tarifulaana, “Saetan 'e 'ato ka balia aloe 'are ta'a gi faasia ioli lia gi. ²⁴ Ala alae ioli 'i laola ta falua ba'ela dauulu kae kwalaa mola 'i matanadawulu taladawulu, 'urila falua ba'ela la kae osi, ma ioli kae takalo. ²⁵ Ma ala wale failia

---

† 3:22 Na ratae 'are lou fala Satan fo Bielsebul.

wateu lia ma wela daroa gi, dau lu kae kwalaa mola 'i matanadalu 'e 'ato 'ali dau lu ke io ruru. ²⁶ Ma tatalona Saetan 'e 'urifo lou. Ala Saetan kae kwalaa failia ioli gera liu sulia gi, 'urila gera kae takalo kwailiu mola, ma nanatanala fafida ka dao lo ala suinai.”

²⁷ 'I burila Jesus ka alaa lou sulia na tarifu-laana, ka sae 'uri 'e, “ala ta ioli mola 'ala kae oga 'ali balia ta alo e 'are ta'a, ioli la ka nanata ka liufia Saetan. 'E malaa lou, na wale 'e oga kae ruu 'i laola luma te wale nanata li, 'alia 'e sakea 'are wale nanata fo gi li. Wale la ka nanata ka liufia lou te wale nanata fo, 'ali 'e talawarau 'ali 'e firia wale nanata fo sui ka bi sakea 'are lia gi. ☆

²⁸ “Are kwalaimoki la kae ilia famoulu, tau ta'ana gi, ma sae fafuta'ana ioli 'e taua ala God gi, God 'e kwailufa mola 'ala 'alida. ²⁹ Wasua ma, ala ta ioli kae 'itoli sae fafuta'a mola 'ala Alo ala God, God 'ato 'ali kwailufa ala, sulia ta'ana fo kae io firi.” ³⁰ Jesus 'e sae 'urifo sulia wale falalau ala taki gi li, gera ilia 'i lia 'e too ala alo e 'are ta'a.

Iolifuta kwalaimoki Jesus gi fo ioli gera ronosulia God gi

(Matthew 12:46-50; Luke 8:19-21)

³¹ 'I burila 'are fo gi, teite Jesus failia walefae lia gi, dau lu ka dao. Dau lu ura mola 'i maala luma, ma dau lu ka kwate saena ko fala Jesus, ma dau lu ka soilidi 'afia. ³² Ioli afula rasua gera io galia Jesus, ma gera ka farono 'uri'e ala “Teite 'o, failia walefae 'o gi, dau lu ura 'i maluma, ma dau lu ka oga 'ali dau lu leesi 'o.”

☆ **3:27** Aesea 49:24-26

³³ Ma Jesus ka olisi 'uri 'e adaulu, “Laka ilia famoulu ite lo teite kwalaimoki lau, ma walefae lau gi!” ³⁴ Mola Jesus ka lio fala ioli afula fo gera io galia gi, ma ka sae 'uri 'e, “Lia 'e, ioli gera mala teite lau, failia walefae lau gi li 'e lo! ³⁵ Sulia ta ioli mola 'ala 'e taua 'are God 'e oga gi, lia lo walefae lau, failia gelifae lau, ma teite lau.”

4

Tarifulaana sulia te wale kae taasi fufuae 'are 'i laola raku lia li
(*Matthew 13:1-9; Luke 8:19-21*)

¹ Ala na talasi lou, Jesus 'e faalalau 'i toufofola 'osi 'i Galili. Ma logona ba'ela rasua gera ka logo 'afuia, ma ka rae 'i laola te baru ka gwauru 'i laola, ma ka 'idu wawade lou 'i laola 'osi. Ma logona fo, gera ka ura ko 'i rabela 'osi. ² Ma Jesus ka faalalau 'alia 'are afula gi fada 'alia tarifulaana gi ma ka sae 'uri 'e, ³ “Moulu fafurono ga! Te wale 'e la ka taasi 'alia fufuala witi 'i laola raku lia. ⁴ Ma talasi 'e taasi 'alia fufuala witi fo gi li, nali fufuae witi gera toli sulia talaliliu, ma malu gi gera ka lofo mae, ma gera 'anida ka sui. ⁵ Ma nali fufuae witi gera ka toli ala lifi faua, lifi la iko 'ali 'e wadoa rasua. Ma gera ka bulao nainali, sulia liafo wado iko 'ali afula. ⁶ Ma ala talasi da'afi kae tatae mae, ka daafia lo witi fo 'e bulao gi, ma gera ka kuku lo, sulia kalokaloda iko 'ali ruu lalo. ⁷ Ma nali fufuae witi gera toli 'i safitala kwalo karakaraa gi, ma kwalo fo ka baela fafia witi gi, ma witi fo gi iko 'ali gera funu mola. ⁸ Ma nali fufuae witi lou, gera toli 'i laola wado 'oka, ma talasi gera bulao mae, gera ka funu 'alia fueae

'are afula gi. Ma nali witi gera ka funu 'alia olu akwala fuae 'are, ma nali witi gera ka funu 'alia olo akwala fuae 'are, ma nali witi lou gera ka funu 'alia teke talanae fuae 'are.”

⁹ Ma Jesus ka faasui 'uri'e ala saenala, “Ioli 'e oga 'ali 'e sai 'oka ala 'are 'e gi li ka fafurono 'oka.”

Jesus 'e alaa 'alia tarifulaana gi fala afulana, ma ka famadakwa mola fala wale li galona lia gi (Matthew 13:10-17; Luke 8:9-10)

¹⁰ Talasi Jesus 'e io 'ala talifilia, akwala wala rua waleli galona ba lia gi, failia nali ioli gera ronoa saenala, gera ka la mae 'i so'ela. Ma gera ka soilidia 'ali 'e famadakwa fadanala tarifulaana fo gi. ¹¹ Ma ka olisi 'uri 'e adaulu, “Talasi 'e sui gi, God iko 'ali faamadakwa kae 'ilitoa 'utaa fafia ioli lia gi. Wasua ma talasi 'e, madakwana lia 'e fatae lo famoulu. Ioli iko 'ali gera oga 'ali gera ioli li galona 'agua gi, lakae sae 'alia tarifulaana gi fada, ma ikoso lau fadaa ¹² fada, 'ali 'e fakwalaimokia lia ba Gegerena Abu 'e sae 'uri 'e, 'Gera kae lio, ma gera kae lio, wasua ma iko 'ali gera lesia ta 'e God 'e taua fada.

Ma gera kae fafurono, ma geraka fafurono, wasua iko 'ali gera malinailia saenala God. Sulia ala gera lio raea, ma gera ka malinailia, 'urila gera kae bulusi mae fala God, ma 'i lia kae kwailufa 'alia ta'ana gera gi.’”[☆]

Jesus 'e fadaa tarifulaana sulia te wale ba 'e taasi fufae 'are (Matthew 13:18-23; Luke 8:11-15)

[☆] 4:12 Aesea 6:9-10

13 'Urifo Jesus ka soilidi 'uri 'e ala ioli li galona lia gi, “Uri 'e iko 'ali 'amu sai mola ala tarifulaana fo? Ala iko 'ali 'amu saiala tarifulaana fo, moulu kae bi sai mola 'utaa ala tarifulaana gi? 14 Te wale ba 'e taasi fufuae witi, 'e taasi 'alia saenala God ba. 15 Ma ioli gera ronoa saenala God gi, gera malaa fufuae witi fo 'e toli sulia talaliliu li. Ma talasi gera ronoa, Saetan 'e la mae, ma ka lafua lou 'ala saenala God fasida. 16 Ma nali ioli lou gera malaa fufuae witi gera toli ala lifi faua li. Talasi gera ronoa saenala God, gera sakea ma gera ka babalafe rasua. 17 Wasua ma, saenala God iko 'ali laliu mola 'i laola maurinada. Lia fo fitoona gera gi ka mauri mola sulia keme talasi wawade. Ma talasi gera li dao tonala 'atonagili, failia famalifiina gi li dunala faronona 'oka 'e, gera ka taasi mola 'alia saenala God. 18 Ma nali ioli gera mala fufuae witi gera toli 'i safitala kwalo karakaraa gi li. Gera ronoa saenala God, 19 wasua gera malata 'abero 'ada sulia 'are kwailiu 'i laola maurinada, ma gera ka malata ba'ela sulia bata. Ma 'are fo gi, gera malaa kwalo karakaraa 'e ba'ela fafia saenala God 'i laola maurinada. 'E iko 'ali gera olisia mola maurinada, ka malaa witi fo iko 'ali funu mola 'alia ta fueae 'are. 20 Ma nali ioli lou gera mala fufuae witi fo gera toli 'i laola wado 'oka li. Gera ronoa saenala God, ma gera ka ronosulia, ma gera fatailia io aolona, ka malaa witi fo 'e funu 'alia fueae 'are gi li. Nali witi olu akwala fueae 'are, ma nali witi olo akwala fueae 'are, ma nali ai teke talanae fueae 'are.”

Jesus 'e fabasua logonae ioli 'ali gera fafuro

'oka

(Luke 8:16-18)

²¹ 'Urifo mola Jesus ka soilidi 'uri 'e ala logona fo, “E uta? 'Uri'e ma ala ta ioli ka sakea mae ta fe uulu, kae alua mola 'i malula dako 'o ma ta tafe? 'E iko mola! Kae alua ala lifi fala alu uulu na li, 'i nali. ²² Tali 'are ioli gi iko 'ali gera sai sai ali 'i lao, gera kae sai lo ali. ²³ Ala ta ioli ka oga 'ali sai 'oka ala 'are 'e gi, 'i lia ka fafurono 'oka.”

²⁴ Ma Jesus ka sae lou 'uri 'e fadaulu, “Amu malata 'oka sulia 'are 'e 'amu ronoda gi. God kae kwate ba'ela ala liotoo famiu, ala 'amu ka ronosulia faalalauna lau gi li. ²⁵ Ite wasua 'ala 'e too ala ta madakwana wawade sulia tatalona God, God kae kwate ba'ela 'ala. Wasua ma ioli fo iko 'ali ronosulia faalalauna 'e gi li, ta madakwana wawade wasua 'ala 'e too ai sulia tatalona God, God kae olifailia faasia.”

Talifilia God mola 'e faa uraa tatalona lia

²⁶ Jesus ka sae lou 'uri 'e fada, “Tatalona God 'e malaa wale 'e fasia te fufuae 'are 'i laola raku lia li. ²⁷ 'E ada, ka liu kwailiu 'ala ala atoa gi, ma ka mo'osu 'ala ala boni gi. 'Urifo wasua 'ala, talasi fo fufuae 'are gi gera bulao lo, ma ka tatae lo, iko lou ta me 'aberona lia fo. Sulia wale fo iko 'ali sai ala me 'are 'e taua fufuae 'are ka bulao. ²⁸ Wado 'i talala lo 'e faamauria fufuae 'are fo gi gera ka ba'ela, ma gera ka funu 'alia fuae 'are gi. 'Ilitoe 'ai lo 'e etae ba'ela mae, sui tagae 'are gi, 'i buru fufuae 'are gi ka bi la tafa mae. ²⁹ Ma talasi fufuae 'are fo gi gera maua, wale fo ka fuli'aela fisunala tagae 'are gi, sulia 'e dao lo ala talasi fala fisu 'are na li.”

Tatalona God fulinai 'e wawade, wasua 'e ba'ela ala ali'afunai

(Matthew 13:31-32, 34; Luke 13:18-19)

³⁰ Jesus 'e sae lou 'uri 'e, “Lakae sae lou ko sulia na fe 'u'ulu fali fafuradania tatalona God fafia ioli lia gi li. ³¹ 'E 'uri 'e: Te wale 'e sakea fufuala 'ai la gera soia 'alia mastad, 'e titike ka liufia fufuala 'ai gi sui, ma ka fasia 'i laola wado. ³² 'I burila 'e fasia sui, fufuae 'are ba ka tatae, ma ka alua lo 'ai. 'Ai fo 'e ba'ela ka liufia lo 'ai afula gi. Ma ka too ala rareae 'ai ba'ela gi, ma malu gi gera ka lofo mae, ma gera ka raunailia tatafe gera gi ai.”

³³ Jesus 'e sae 'urifo fala ioli gi 'alia tarifulaana fo gi, ma ka sae sulia 'are 'e totolia geraka sai ali gi. ³⁴ Ma ka sae fada 'alia tarifulaana gi. Wasua ma, talasi 'e io 'ala talifilia failia waleli galona lia gi li, ka bi faamadakwa 'are gi sui fadaulu.

Jesus 'e too ala nanatana fafia koburu

(Matthew 8:23-27; Luke 8:22-25)

³⁵ 'E raurafi lo ala fe atoa fo, Jesus ka sae 'uri 'e fala waleli galona lia gi, “Golu tofola ga fala gulae 'osi lobaa.” ³⁶ Ma dau lu ka tafisia lo logona fo, ma dau lu ka la lo failia Jesus 'i laola baru ba 'e gwauru 'i laola. Ma nali baru lou 'i lififo. ³⁷ Ma oru ba'ela ka tatae mae, ma lafolafu ka mabita lo mae 'i laola baru fo, ma ka garani wawalo lo. ³⁸ Ma Jesus 'e mo'osu 'ala 'i burila baru, ma ka alu gwau ala bogwau lia. Ma waleli galona lia gi ka fa adaa, ma dau lu ka sae 'uri 'e, “Aofia golu kae garani mae lo! Iko 'ali 'o malata 'abero molaa 'e?”

³⁹ Ma Jesus ka tatae, ma ka balufia oru fo ka sae 'uri 'e, “O aroaro lo!” Ma ka sae lou 'uri 'e fala

lafolafo fo gi, “Moulu io too lo!” 'Urifo mola, ooru ba ka aroaro lo, ma 'osi ka folafola lo. ⁴⁰ Ma ka sae 'uri 'e fala waleli galona lia gi, “Uta 'e moulu ka mau? Lau lesia fitoona amoulu agu iko 'ali ba'ela mola.”

⁴¹ Ma dauhu ka mau rasua lo, ma dauhu ka soilidi kwailiu 'adaulu 'uri 'e, “Wale 'utaa 'e ooru ma lafolafo wasua gera rono lou sulia!”

5

Jesus 'e guraa te wale aloe 'are ta'a 'e io ala (Matthew 8:28-34; Luke 8:26-39)

¹ Jesus failia waleli galona lia gi, dauhu tofolo folosia 'osi 'i Galili, ma dauhu ka li dao ala gulae 'osi fo ala provins 'i Gerasa. ² Ma talasi Jesus 'e sifo faasia baru li, te wale aloe 'are ta'a 'e io ala ka la mae faasia bao fala gigilunali ma ka la mae 'i so'ela Jesus. ³ Wale fo ionala lo 'i laola bao 'urifo gi, ma iko ta ioli 'ali tofolia firinala 'alia ta seni. ⁴ Sulia talasi afula gi, gera firi fafia limala failia 'aela 'alia seni gi, sui ka mousia mola seni fo gi, failia ai 'i 'aela gi. Ma iko ta ioli 'ali nanata tofolia daunala. ⁵ Ma boni failia dani, 'e io 'i safitala bao ala gigilunali gi li ma ka rae 'i fofola uo gi ma ka akwa, ma ka talae kwaria 'ala rabela 'alia fau ladi gi.

⁶ Talasi 'e io tatau 'ua mae ai, ka lesia lo mae Jesus, ma ka lalao mae, ka boururu 'i maala. ⁷⁻⁸ Jesus ka sae 'uri 'e fala, “Aloe 'are ta'a fo, 'o latafa mae faasia wale 'e.”

Ma 'i lia ka akwa ba'ela 'uri 'e, “Jesus! 'I'o, Wela God 'e nanata rasua. Ma ta 'e 'o oga koe taua

agu? Lau ani ulu ko famu 'alia rataala God, ikoso kwatea ta kwaikwaina fagu!”

⁹ Sui Jesus ka soilidi 'uri 'e ala, “Ite ratamu?”

Ma 'i lia ka olisi 'uri 'e ala Jesus, “Ratagu Ramo Afula, sulia meulu afula rasua.” ¹⁰ Ma ka ani ulu fala Jesus faasia bali na dauulu faasia gwae falua fo.

¹¹ Ma bo afula rasua gera fana mola 'ada lou 'i babalila fe uo fo. ¹² Ma aloe 'are ta'a fo gi, gera ka ani ulu 'uri 'e fala Jesus, “O kwate 'ameulu fala 'i laola bo lobaa gi, 'ali meulu ru 'ameulu 'i laola bo fo gi” ¹³ Ma Jesus ka ala'alida, ma aloe 'are ta'a fo gi gera ka latafa faasia wale fo, ma gera ka lai ru 'i laola bo fo gi. Ma bo fo gi 'e totolia ta rua to'oli bo fo. Ma gera ka tafi ala fou kolaa 'ato ma gera ka toli 'i laola 'osi fo, ma gera ka gou geraka mae sui lo.

¹⁴ Ma wale gera lio sulia bo fo gi li, gera ka tafi, ma gera ka faarono 'alia me 'are fo 'e fuli ala bo fo gi li 'i laola falua fo, ma falua wawade 'afuia gi lou. Ma ioli afula gi gera ka la fala lesinala me 'are fo 'e fuli. ¹⁵ Talasi gera dao 'i so'ela Jesus, gera ka lesia wale ba aloe 'are ta'a afula gi gera io ala, 'e gwauru lo 'ala 'i lififo, ma ka toro lo, ma ka malata rada lo. Ma ioli gi gera ka mau, gera ka 'afero rasua. ¹⁶ Ma ioli fo gera lesia me 'are fo 'e fuli 'urifo li, gera ka alaa fala ioli gi sulia wale fo aloe 'are ta'a gi gera ioio ala, ma gera ka alaa lou sulia bo fo gi.

¹⁷ Ma 'i burila, alae ioli fo dauulu ka sugaa Jesus 'ali la faasia gwae falua dauulu.

¹⁸ Ma talasi Jesus 'e rae lo 'i laola baru li, wale ba aloe 'are ta'a gi gera io ala 'i lao, ka soilidia

Jesus 'ali 'e la failia. ¹⁹ Wasua ma Jesus iko 'ali ala'alia, ma ka sae 'uri 'e fala, “O oli 'i falua 'i so'ela ioli 'o gi, ma ko farono gera 'alia 'are 'oka God 'e taua famu gi sui, failia kwaiamasinala famu.”

²⁰ Ma wale fo ka la lo, ma ka faronoa ioli ala tofui lifi 'i Dekapolis 'alia 'are Jesus 'e tauda fala gi sui. Ma ioli gi sui gera ka 'afero rasua.

Jesus 'e too ala nanatana fafia matai failia maena

(Matthew 9:18-26; Luke 8:40-56)

²¹ Jesus 'e tofolo lou ko fala na gulae 'osi. Ma talasi 'e li dao ioli afula gi gera ka logo 'afuia.

²² Ma te wale etaeta 'i laola Luma fala fo'ana 'i laola falua fo li, ratala Jaeras, ka la mae. Ma talasi 'e lesia Jesus, ka boururu 'i maala 'aela, ²³ ma ka ani ulu 'uri'e fala, “Ke welageli lau 'e teoli maena lo. 'O la mae, 'ali 'o alua limamu fafia, 'ali gura ma ka mauri.”

²⁴ Ma Jesus ka la lo failia. Ma logona ba'ela fo geraka la lo 'i burila, ma gera ka kwaibebesi lo.

²⁵ Ma te geli 'abu 'e tafalia sulia akwala wala rua fe nali ka sui lo li, 'e io lou 'i lififo. ²⁶ Ma ke geli ka rabefii rasua lo. Ma ka fafulua lo bata afula lia gi fala ioli kwaigurai afula gi, wasua 'ala ionala iko 'ali 'oka mola. 'E bi ta'a ka rasua mola lo. ²⁷ Ma talasi 'e ronoa ala saena sulia Jesus, ka suusu mae 'i burila Jesus 'i safitala logona fo, ma ka dau tonala to'omi tekwa Jesus. ²⁸ Sulia 'e malata 'uri 'e, “Te 'ali lau dau tonala mola suisuinala to'omi Jesus, lau 'oka lo.”

²⁹ Ma talasi 'e dau tonala mola to'omi Jesus li, nainali mola 'abu fo 'e tafa ala ka lana lo, ma

ka saiala rabela 'e 'akwaa lo faasia me mataina fo. ³⁰ Ala me talasi fo mola 'ala, Jesus 'e saiala nanatana lia 'e guraa te ioli. Ma Jesus ka bulusi 'i safitala logona fo, ka soilidi 'uri 'e, “Ite 'e dau tonala ko to'omi lau?”

³¹ Ma waleli galona lia gi, gera ka olisi 'uri'e ala, “O lesia mola 'amua ioli gera afula rasua ma gera ka bebesi 'o lo. 'Uta ko soilidi 'afia teke ioli 'e dau tonamu?”

³² Wasua ma Jesus ka lio kwailiu 'ali 'e lesia ioli 'e taua me 'are fo li. ³³ Ma geli fo 'e saiala 'are 'e fuli fala, ma ka liu lebelebe mae 'alia mauna, ma ka boururu 'i maala 'aela Jesus. Ma ka faronoa 'alia 'are afula kwalaimoki 'e tauda gi. ³⁴ Ma Jesus ka sae 'uri 'e fala, “Geli 'e God 'e gura 'o lo sulia 'o fakwalaimoki lau. 'O la lo 'amua, ma ikoso malata booboo, 'o 'akwaa lo faasia me mataina 'o.”

³⁵ Ma talasi Jesus kae alaa mola 'ala 'ua, nali ioli gera ka dao mae faasia luma Jaeras, ma gera ka sae 'uri 'e fala Jaeras, “Ke welageli ba 'o 'e mae lo. 'O ala faa 'aberosinala lou waleli faalalau.”

³⁶ Ma Jesus iko 'ali booboo mola sulia me 'are fo gera ilia, ma ka sae 'uri 'e fala Jaeras, “O ala fitala na 'O alua fitona 'o gi agu” ³⁷ Iko 'ali 'e ala 'alia ta ioli lou 'ali la failia, talifilia mola Peter, ma James, failia walefae lia John. ³⁸ Ma talasi gera li dao 'i luma Jaeras li, Jesus ka ronoa nonena failia anina failia lagu na 'e ba'ela rasua. ³⁹ Ma Jesus ka ru ko, ka sae 'uri 'e fadaulu, “E 'utaa 'e moulu ka ani, ma moulu ka lagu ka 'uri 'e rasua lo? Wela 'e iko 'ali mae 'e, 'e mo'osu mola.”

⁴⁰ Ma gera ka bi wasi 'ada 'alia Jesus. Ma 'i lia ka balida ko 'i maluma, ma ka talaia mama wela

fo li, ma teite lia, failia waleli galona lia 'e gera io failia gi, ma gera ka ruu 'i laola mae tobi fo wela fo 'e teo ai.

⁴¹ Ma Jesus ka dau ala limala wela fo, ma ka sae 'uri 'e fala, “Talita kom!” Fadanai 'e 'uri 'e, “Lau ilia famu wela 'oka lau, 'o tatae!”

⁴² Ma wela fo ka tatae, ka ura ma ka liulo. Wela fo akwalae nali wala rua 'e sui lo 'ala 'i burila futanala. Ma gera ka 'afero rasua 'alia me 'are fo. ⁴³ Wasua ma Jesus sae luida, fasia farononala lou ta ioli 'alia me 'are fo. Ma ka ilia 'ali gera ranolia wela fo.

6

Ioli 'i Nasareti gi gera barasi 'alia Jesus (Matthew 13:53-58; Luke 4:16-30)

¹ Jesus failia waleli galona lia gi, dau lu tafisia lo lifi fo, ma dau lu ka oli fala falua 'e ba'ela mae ai 'i Nasareti. ² Ma ala Sabati, fe atoa ala mamalona li, Jesus ka faalalau 'i laola luma fala foana li. Ma ioli afula gi gera ronoa, ma gera ka 'afero rasua. Ma gera ka soilidi kwailiu 'uri 'e, “Ite 'e kwatea nanatana fala ka faalalau 'alia saenala God 'uri 'e, failia taunala 'are mama'ala gi? ³ Me wale 'e golu sai 'oka mola 'agaulu ala. Lia wale ba kae galogalo lumaa mola tae. Teite lia mola ba Mary. Nali walefae lia ba James, ma Josef, ma Judas, failia Simon. Ma gelifae lia gi gera io mola 'ada 'i lifi'e.” Urifo, gera ka barasi 'alia.

⁴ Ma Jesus ka sae 'uri 'e fada, “Ioli ala falua gi li gera saiala fa'ilitoanala profet gi. Wasua ma ioli ala falua lia 'i talala gi li, iolifuta lia gi 'ato 'ali gera fa'ilitoa.”

⁵ Ma 'e iko 'ali totolia lo 'ali 'e taua tali 'are mama'ala 'i laola falua lia 'i talala. Ma ka alua limala fafia barae ioli matai ma ka gurada. ⁶ Ma ka 'afero rasua 'alia ikoe fakwalaimokina gera.

*Jesus 'e kaea wale li lifurono gi
(Matthew 10:5-15; Luke 9:1-6)*

'Urifo Jesus ka la ala mae falua galia 'i lififo gi li, ma ka faalalau ioli gi. ⁷ Ka soia akwala wala rua wale ala waleli galona lia gi 'i so'ela, ma ka kwatea nanatana fada fala balinala aloe 'are ta'a gi, ma ka logosi dauulu sui mae ma ka tolini dauulu 'ali too rua wale fala me lalana fo. ⁸ Ma Jesus ka sae nasi 'uri 'e fadaulu, “Moulu ala sakenala ta me 'are fala lalana 'e, talifilia fe kuba mola moulu kae sakea. Ikoso 'ali 'amu sakea ta me fana, 'o ma ta wai, 'o ma tali bata. ⁹ Moulu ka ru 'ae botu mola, ikoso moulu sakea lou ta me 'are 'ali rua lou ala mali 'o rufia lo. ¹⁰ Ala ta ioli 'e kwalo 'amiu, 'amu ka io 'i soela lala ka dao ala talasi moulu kae tafisia falua la li. ¹¹ Ma ala moulu li dao ala ta falua, ma ioli 'i lifila gi iko 'ali gera kwalo 'amiu, ma iko 'ali gera ogaa mola rononamoulu, moulu ka la 'amoulu fasida. Ma moulu ka tafula fulafulala wado faasia 'aemoulu fala fabasunada 'alia kwaikwaina God dunala gera barasi 'alia rononala saenala God.”

¹² Ma dauulu ka la lo, dauulu ka fadaa fala ioli gi 'ali gera olisi faasia ta'ana gera gi. ¹³ Ma dauulu ka balia aloe 'are ta'a afula gi, ma dauulu ka waiwaia ioli matai afula gi, ma gera ka gura.

*Maenala John wale Fasiuabu
(Matthew 14:1-12; Luke 9:7-9)*

¹⁴ King Herod 'e ronoa 'are sulia Jesus gi lia kae faalalau ma ka guraa ioli gi li. Ma ratala Jesus ka talo lo 'i laola falua gi sui. Ma nali wale gera sae 'uri 'e, “John wale fasiuabu 'e mauri fa'alu lou! Lia 'e kae taua lou 'are mama'ala gi.”

¹⁵ Ma nali wale lou gera ka sae 'uri 'e, “I lia 'a Elaeja.”

Ma nali wale gera ka sae 'uri 'e, “I lia na profet, mala profet ba 'i lao mae gi.”

¹⁶ Ala talasi Herod 'e ronoa 'are fo ioli 'e ilia sulia Jesus gi li, ka sae 'uri 'e, “John wale ba lau kwatea fala 'ole mousinala gwaula, lia 'e 'e tatae lou faasia maena.” ¹⁷⁻²⁰ Herod 'e tolea mola Herodias, wateu walefae lia Filip. Ma John ka sae 'uri 'e fala Herod, “Taki God 'e luia ikoso tolea wateu walefae 'o li.” 'Urifo, liola Herodias ka ta'a rasua fala John, ma ka oga rauninala, wasua ma 'e 'ato rasua fala, dunala Herod 'e saiala John wale rada, ma wale 'e abu. Herod 'e maulia John, ma ka kakalia John. Herod talala lo 'e keria wale gi fala daunala John, ma gera ka alua 'i laola rara faasia Herodias. Herod 'e oga rasua ala rononala John, wasua ka malata guagua 'ala ala talasi kae fafuronosia saenala John ai.

²¹ Mola Herodias ka malata daria me talasi agau fala rauninala John. Ala fe atoa fo Herod 'e fabaelaa fe atoa 'e futa ai, ka raunailia te fana na fala ioli ba'ela lia gi, failia ioli ba'ela lia fala kwalaana gi li, failia fainaonao 'i laola provins 'i Galili gi li. ²² Ma ala me talasi fo, ulao Herodias 'e manotafa mae ka wae, Herod failia wale lia gi liafo gera fana ruru failia, geraka saola rasua failia ulao fo. Ma Herod ka sae 'uri 'e fala ulao

fo, “Ta me 'are mola 'ala koe sugaa agu, lakae kwatea famu.” ²³ Ma ka alafuu 'uri 'e fala, “Tali ta koe sugaa agu, lakae kwatea famu, wasua 'ala ta aba ala tatalona 'e lau.”

²⁴ Ma ulao fo ka latafa ka la lo 'i soela teite lia, ma ka soilidi 'uri 'e, “Tali ta 'e lakae sugada?”

Ma teite lia ka olisi 'uri 'e ala, “Gwaula John wale fasiuabu.”

²⁵ Ma ulao fo ka oli nainali 'i so'ela Herod, ma ka suga 'uri 'e ala, “Lau oga ko kwatea mae gwaula John wale Fasiuabu fagu 'i lofola ta taetae 'are ala me talasi 'e mola lo.”

²⁶ Ma Herod ka kwaimalatai rasua sulia me 'are fo. Sui wasua 'ala, sulia 'e alafuu 'i maala ioli 'e fana ruru failida gi, iko 'ali 'e luia lo faasia.

²⁷ Herod ka kwatea te wale fala li sakenala mae gwaula John. Ma wale fo ka la 'i laola raraa, ma ka 'ole mousia lo luala John, ²⁸ ma ka sakea mae gwaula 'i lofola te taetae 'are ma ka kwatea fala ulao fo, ma ulao fo ka kwatea fala teite lia. ²⁹ Ma talasi waleli galona John gi gera rono ala me 'are fo li, gera la mae, gera ka sakea lo rabela, ma gera ka alomia lo.

Jesus 'e ranolia lima to'oli loli

(Matthew 14:13-21; Luke 9:10-17; John 6:1-14)

³⁰ Wale li lifurono gi dau lu oli lo mae, ma dau lu ka logo sui mae 'i so'ela Jesus, dau lu ka faronoa 'alia 'are dau lu tauda gi, failia 'are dau lu faalalau sulida gi. ³¹ Jesus failia waleli galona lia gi, dau lu 'abero rasua sulia ioli afula gi gera tagoli dao mola 'ada ala lifi fo dau lu io ai. Ma Jesus failia waleli galona lia gi iko 'ali dau lu too lo ala ta me talasi fala fana na wasua. Ma Jesus ka sae 'uri 'e

fadaulu, “Moulu la mae fae lau 'ali golu la fala ta me lifi buri tatau 'ali goluke mamalo ga 'agaulu.”
³² Ma dau lu ka la talifilidau lu 'alia baru fala lifi 'e aroaro.

³³ 'E 'urifo wasua 'ala, ioli afula gi faasia falua gi sui gera lio raeda, ma gera ka lalao 'i laoda, ma gera ka eta li dao adau lu 'i lififo. ³⁴ Ma talasi Jesus 'e sifo faasia baru li, ka lesia te logona ba'ela lifi fo, ma ka kwaimalatai rasua sulia gera malaa lo sipsip iko ta wale fala lio na sulida gi. Ma ka faalalau gera 'alia 'are afula gi.

³⁵ Ma talasi da'afi kae garani sifo lo, waleli galona lia gi dau lu la mae 'i so'ela, ma dau lu ka sae 'uri 'e, “Lifi 'e iko ta ioli 'ali io ai, ma da'afi kae garani suu lo. ³⁶ 'O ilia fala ioli 'e gi 'ali gera la lo 'ada, 'ali gera la ala mae falua 'e 'afuida gi, 'ali gera lai foli tali me fana.”

³⁷ Ma Jesus ka olisi 'uri 'e adau lu, “I 'amou lu, mou lu kwate fana 'ada.”

Ma dau lu ka soilidi 'uri 'e ala, “Urila li ma 'o oga 'ali meulu kwatea ta maelae bata* fala folinala berete 'ali 'e totolia ranolinala logona 'e?”

³⁸ Ma Jesus ka soilidi 'uri 'e adau lu, “Ta fita me berete mou lu too ali? Mou lu la mou lu ka lai lio mae 'afia.”

Ma talasi dau lu darida lo dau lu ka sae 'uri 'e, “Lima me berete gi mola failia rua lode ia gi.”

³⁹ 'Urifo Jesus ka ilia fala waleli galona lia gi 'ali dau lu ilia fala ioli fo gi 'ali gera ka gwauru 'alia bolubolunae ioli 'i fofola fasifasi marakwa.
⁴⁰ Ma gera ka gwauru 'i wado 'alia talanae ioli

---

* **6:37** Daonala maelae bata la gi 'e totolia folifolina ta teke wale fala kwalu madama gi li.

ma nali bolubolunae ioli lima akwala ioli. ⁴¹ Ma Jesus ka sakea lima berete fo gi failia rua lode ia fo gi, ma ka lio 'alaa fala 'i nali, ma ka batafea God. Ma ka liia berete fo gi, ma ka kwatea fala waleli galona lia gi, 'ali dauu tolinia 'i matanala ioli fo gi. Ma ka tolinia lou rua lode ia fo gi fada. ⁴² Ma ioli afula fo gi gera fana, ma gera ka bote sui lo. ⁴³ Mola, waleli galona lia gi gera ka golia lo orenala berete failia ia fo gi, ma gera ka fafonua akwala wala rua pera gi. ⁴⁴ Lima to'oli wale gi fo gera fana.†

*Jesus 'e liu 'i fofola 'osi
(Matthew 14:22-33; John 6:15-21)*

⁴⁵ 'I burila me 'are fo, Jesus ka keria waleli galona lia gi 'ali dauu eta fala na gulae 'osi 'alia baru, fala falua 'i Betsaeda. Ma 'i lia ka io 'ala 'i buri 'ali 'e ketaa logona fo. ⁴⁶ 'I burila 'e alualu ala ioli afula fo gi, ka la 'i gwaula te fe uo 'ali foa 'ala. ⁴⁷ Ma talasi kae fuli 'ae rodo lo mae, baru ba lia lo 'i matanala 'osi, ma Jesus ka io mola 'ala 'ua talifilia 'i rara. ⁴⁸ Ma Jesus ka lesia waleli galona lia gi, gera galo nanata rasua lo ala foutanaa, sulia dauu laofia me oru. Ma 'i 'ofaedani, Jesus ka liu 'i fofola asi, ka laafi dauu mae. Ma ka garani liufi dauu lo. ⁴⁹ Ma talasi dauu leesia lia 'e liu 'i fofola asi li, dauu ka fia 'uri 'i lia te aloe 'are. Ma dauu ka akwa babali, ⁵⁰ suli dauu mau rasua lo ala talasi dauu lesia 'e liu 'i fofola asi li.

Ma nainali mola Jesus ka sae ko 'uri'e fadaulu, “I lau mola tae! Moulu ala mau na.” ⁵¹ Sui mola, ka tae lo 'i laola baru fae dauu, ma oru ka

---

† **6:44** Iko 'ali gera tooa mola wateu gi failia wela gi lia gera fana lou ala logona fo.

aroaro lo. Ma dau lu ka 'afero rasua, ⁵² sulia iko 'ali dau lu malinailia nanatana Jesus too ai fala ranolinala lima to'oli wale ba gi li 'alia lima me berete gi mola. Sulia malata dau lu 'e taritarifaa rasua faasia malinailianala 'are fo dau lu lesida gi.

*Jesus 'e guraa ioli matai gi
(Matthew 14:34-36)*

⁵³ Dau lu faifolo ala 'osi fo, ma dau lu ka sifo ala mae falua 'i Genesaret, ma dau lu ka gwalua baru 'i lififo. ⁵⁴ Ma talasi dau lu tafisia baru li, ioli 'i lififo gi gera lio raea nainali mola ala Jesus. ⁵⁵ Ma ioli gi gera ka lalao 'i laola 'afutala gwae falua fo gi, ma gera ka sakea mae ioli matai gi 'i fofola tafe gi fala lifi gera ronoa Jesus 'e io ai. ⁵⁶ Ma lifi Jesus 'e la ai gi sui, falua gera sakea mae ioli matai gi fala 'i uusina gera ka fateoda ma gera ka sugaa Jesus 'ali ioli matai gi gera ka dau tonala tamitamila to'omi tekwa lia. Ma ioli matai gera dau tonala gi sui gera ka gura lo.

7

*Falafala Farasi gi li
(Matthew 15:1-9)*

¹ Farasi gi ma nali wale falalau ala taki gi li, gera la mae faasia 'i Jerusalem, ma gera ka logo 'afuia Jesus. ² Ma gera ka lesia nali wale ala waleli galona Jesus gi iko 'ali gera sau lima sui ma gera ka bi fana. Iko 'ali dau lu sau lima sulia

falafala fo Farasi gi gera ilia fala ioli Jiu gi 'ali gera tau sulia.*

³ Jiu gi failia Farasi gi lou, gera tau sulia falafala koko gera gi gera faalalau lo mae 'alia. 'E 'ato gera ka fana ala ikoso gera sau lima sulia falafala ala sau limana li. ⁴ Ma talasi gera ka oli mae faasia 'i uusina, 'e 'ato 'ali gera fana, ala iko 'ali gera sau lima ga sulia falafala gera lo mae 'i lao. 'Urifo gera ka rono sulia falafala afula gera gi, malaa saunala teu gi, failia fe kukii gi, ma dako gi.

⁵ 'Urifo Farasi gi, failia wale falalau ala taki gi li, gera ka soilidi 'uri 'e ala Jesus, “Uta 'e waleli galona 'o gi iko 'ali gera ronosulia faalalauna koko gia gi gera alua lo mae faga, sulia iko 'ali gera sau mola limada ma gera fana lo?”

⁶ Ma 'i lia ka olisi 'uri'e adaulu, “Aesea 'e sae kwalaimoki talasi ba 'e alaa suli 'amoulu. 'I 'amoulu wale 'oso'oso gi, malaa lia ba 'e gere 'uri 'e ai,

‘God 'e ilia, ioli 'e gi, gera faaba'ela lau mola 'alia niduda, wasua ma malatada 'e tatau rasua faasi lau.

⁷ Gera fo'asi lau gwaugwau mola 'ada, dunala gera faalalau mola 'ada sulia taki gera 'i talada gi, ma gera ka ilia 'uria taki God gi lo sefo!✠

⁸ “Moulu aburono ala taki God gi, ma moulu ka ronosulia mola faalalauna ioli li.”

⁹ Ma Jesus ka sae lou 'uri 'e fadaulu, “Moulu sai rasua ala barasina 'alia ma olisinala taki

---

* **7:2** Jiu gi gera too ala taki gi. Na taki gera ioli ka etae saulima sui ka bi fana. ✠ **7:7** Aesea 29:13

God gi, ma moulu ka rono mola sulia falafala 'i talamiu gi. ¹⁰ Sulia Moses ba 'e sae 'uri 'e, “O fabaelaa mama 'o, failia teite 'o.’ Ma ‘ala ta ioli 'e 'isia mama lia 'o ma teite lia, gera kae raunia.’ ¹¹ Wasua ma, moulu faalalau rero 'uri 'e, ala ta ioli 'e too ala ta 'are 'e saiala kae ranaa 'alia mama lia 'o ma teite lia, ma ka sae 'uri 'e, ‘Lakae kwatea 'are 'e gi fala God.’ ¹² Moulu ilia 'uri 'e 'oka mola 'ala ala ikoso 'ali 'e ranaa lo mama lia failia teite lia 'i osiala me alafuuna fo 'e taua lo fala God 'alia 'are fo gi li. ¹³ Ma ala 'e 'urilaa, faalalauna 'e moulu alua, 'e fadalaa saenala God. 'Are afula ta'a 'urifo gi moulu tauda.”

'Are kae fa'uli'ulia ioli li
(*Matthew 15:10-20*)

¹⁴ 'Urifo Jesus ka faisoi ka logosia lou mae logona ba'ela fo 'i so'ela, ma ka sae 'uri 'e fada, “Moulu fafurono fagu, ma 'amu ka malinailia: ¹⁵⁻¹⁶ Ta me 'are mola 'ala ioli 'e 'ania ikoso taua 'ali 'uli'uli. Me 'are 'e fulia ta'ana gi li, 'e fuli mae 'ala faasia liola ioli, lia lo 'e kwatea ioli ka 'uli'uli.”

¹⁷ Ma talasi Jesus 'e tafisia lo logona fo li, ka ruu 'i laola luma failia waleli galona lia gi, ma gera ka soilidia 'ali fadaa saena fo gi. ¹⁸ Ma Jesus ka sae 'uri 'e fadaulu, “'Uri'e ma iko 'ali moulu sai mola ala 'are 'e gi li 'e? 'Are ioli ka 'ania ikoso 'ali 'e fa'uli'ulia mola ioli 'i maala God, ¹⁹ sulia fana 'e iko 'ali la 'i laola liola ioli. 'E la mola 'ala 'i laola lofola, ma ka sigitafa lou 'ala 'i maluma faasia rabela.” 'I lulufala me alaana 'e lo Jesus 'e ilia fana gi sui gera 'oka mola 'ada fala 'aninali.

²⁰ Ma Jesus ka sae lou 'uri 'e, “Ta me 'are ta'a ta wale ka fulia 'o ma ka ilia ka rero me 'are la gi lo

kae fa'uli'ulia 'i maala God. ²¹ 'I osiala malatana ta'a gi 'e manotafa mae faasia 'i laola liola ioli, lia ka taua 'are ta'a gi, ka tau ulao, ma ka beli, ma ka rau ioli, ²² ma ka tau wateu, ma ka maka'uu, ma ka taua 'are ta'a afula gi, ma ka kotofia ioli, ma ka ma'ali 'are, ma ka 'olafia ioli, ma ka faraea lia 'i talala, ma ka fefeo ka nonoe. ²³ Sulia 'are afula ta'a fo gi sui gera latafa faasia liola ioli, lia 'e taua ka 'uli'uli 'i maala God.”

*Galona toofunai Jesus 'ali 'e etae ranaa Jiu gi
(Matthew 15:21-28)*

²⁴ Sui mola, Jesus ka la lo faasia lifi fo, ma ka la fala gulae falua 'i Taea. Ma ka ru 'i laola te luma, sulia iko 'ali 'e oga ta ioli 'ali 'e saiala lia 'e 'e io 'i lififo li, wasua 'ala 'e 'ato fala 'alia 'e agwa. ²⁵ Ma te geli ka ronoa liafo Jesus 'e dao, ma ka la nainali mae, ka boururu 'i maala 'aela Jesus. ²⁶ Ma geli fo, geli faasia 'i Fonisia 'i laola iona 'i Siria, ma 'i lia iko lou geli Jiu, ma ulao lia aloe 'are ta'a 'e io ala. 'Urifo, ka aniulu fala Jesus 'ali 'e balia aloe 'are ta'a fo faasia ulao fo lia. ²⁷ Ma Jesus ka sae 'uri 'e sulia Jiu gi liafo gera malaa wela gi li,† “Meulu kae etae ranolia ga wela gi. 'E iko 'ali rada 'ali meulu etae taasia ga fana wela gi li fala kui gi.”

²⁸ Ma geli fo ka olisi 'uri 'e ala, “Aofia 'e, kui gi wasua gera sai mola 'ada ala 'aninala lou orenala fana fo 'e toli 'i malula tarapapa fala fanana 'ala wela gi li.”

---

† **7:27** Jesus 'e alaa 'alia tarifulaana 'i lifi 'e sulia galona toofunai lia lo fali etae rana ga Jiu gi.

²⁹ Sui Jesus ka sae 'uri 'e fala, “O oli 'amua 'i falua 'o. Te aloe 'are ta'a la, 'e la lo faasia ulao 'o. 'I osiala me olisina la 'o taua agu 'e fatailia 'o fitoo.” ³⁰ Ma ka oli 'i falua, ma ka lesia ulao ba lia 'e mo'osu mola 'ala 'i laola tafe. Ma aloe 'are ta'a ba ka la kwalaimoki lo faasia.

Jesus 'e guraa te wale aninala 'e bali ma fokala ka 'ato

³¹ Sui Jesus ka tafisia lo gulae falua 'i Taea, ma ka dao tarosi faasia 'i Saedon, ma gulae falua 'i Dekapolis, ma ka sifo lo ko fala 'i sulia 'osi 'i Galili. ³² Ma ioli 'i lififo gi gera ka sakea mae te wale aninala 'e bali ma fokala ka 'ato 'i so'ela Jesus, ma gera ka aniulu fala Jesus 'ali 'e alua limala fafia wale fo. ³³ Ma Jesus ka talaia wale fo faasia logona fo 'ali 'e alu talifilidaroa, ma ka dilaa gagaula 'i laola aninala wale fo. Ma ka nisu 'i gagaula, ma ka dau tonala meala wale fo. ³⁴ Sui mola Jesus ka lio alaala fala 'i nali, ma ka tole manona ba'ela, ma ka sae 'uri 'e, “Efata!” Fadanai 'e 'uri 'e, “Tafa lo!”

³⁵ Me talasi fo, aninala wale fo ka tafa ma ka rono lo, failia fokala ka rareae lo ma ka fuli'ae ka sae madakwa lo. ³⁶ Jesus ka luia ikoso ta ioli 'ali farono kwailiu 'alia. 'Urifo wasua 'ala ioli gi gera alaa kwailiu mola 'ada 'alia gurana fo Jesus 'e taua ala wale fo li. ³⁷ Ioli gera ronoa me kwaiguraina fo li, gera ka 'afero rasua ma gera ka sae 'uri 'e, “Ae wani! 'I lia 'e taua 'oka rasua ala 'are gi sui! Lia 'e taua wale ba aninala 'e bali ka rono lo, ma fokala ba 'e 'ato ka sae lo.”

8

Jesus 'e ranolia fai to'oli ioli gi
(Matthew 15:32-39)

¹ Iko 'ali 'e tekwa mola 'i burila 'are fo gi, te logona ba'ela ka dao mae. Ma talasi fo iko lo ta fana 'ada, Jesus ka soia mae waleli galona lia gi ma ka sae 'uri 'e, ² “Lau malataia alae ioli 'e sulia gera io lo faelau sulia olu fe atoa gi, ma iko lo ta fana fada fala 'i tara'ela. ³ Ma ala gera fiolo ma laka olifailida 'i falua gera gi, gera kae toli sulia tala, sulia nali ioli ada falua gera gi 'e tatau.”

⁴ Ma waleli galona lia gi gera ka soilidi 'uri 'e, “I fe lo golukae daria ta fana kae totolia ranolinala ioli afula 'uri 'e gi 'i laola gulae lifi kwasi 'e iko 'ali totolia ta ioli 'ali io ai?”

⁵ Ma Jesus ka soilidi 'uri 'e, “Ta fita me berete la moulu too ai?”

Ma dauu ka olisi 'uri 'e ala, “Fiu me berete gi 'e.”

⁶ Ma Jesus ka ilia fala logona fo gera ka gwauru 'i fua. Mola ka sakea fiu berete fo gi, ma ka batafea God, sui ka liia ma ka kwatea fala waleli galona lia gi, dauu ka tolinia ala logona fo. ⁷ Ma dauu too lou ala barae lode ia wawade gi. Ma Jesus ka kwatea lou batafena fala God, ma ka ilia fala waleli galona lia gi dauu ka tolinia lou ala logona fo. ⁸ Ma gera ka fana lala gera ka bote sui. 'I burila, waleli galona lia gi gera ka golia lo orenala fana 'i laola fiu pera gi lala ka fonu. ⁹ Logona fo 'e totolia ta fai to'oli wale. Sui Jesus ka olifailida lo fala falua gera gi, ¹⁰ ma 'i lia failia waleli galona lia gi, dauu nainali dauu ka tae 'i

laola baru, ma dau lu ka la fala na gulae falua 'i Dalmanuta.

Farasi gi gera sugaa Jesus 'ali 'e fulia ta 'are mama'ala

(Matthew 16:1-4)

¹¹ Ma nali Farasi gera la mae, ma gera ka olisusu failia Jesus, gera ka oga 'ali gera mailitonala. Lia fo gera ka sugaa 'ali 'e fulia ta 'are mama'ala, 'ali 'e fatailia nanatana God 'e kwatea mae ka io ala. ¹² 'Urifo Jesus ka tole mano, ma ka sae 'uri 'e, “Uta 'e ioli ala ului wale 'e li gera ka sugaa 'are mama'ala? Lakae ilia me 'are kwalaimoki famoulu, 'e 'ato 'ali lau fatailia mola tali 'are mama'ala fala ului wale 'e.”

Iist ala Farasi gi li failia Herod lia fo iko 'ali gera fakwalaimokia Jesus lo Christ

(Matthew 16:5-12)

¹³ Ma ka tafisida ka tae lou 'i laola baru, ma ka tofola fala na gulae 'osi. ¹⁴ Talasi dau lu lo 'i laola 'osi li, waleli galona lia gi gera bulono 'alia sakenala mae tali me berete, wasua ma teke me berete mola dau lu too ai 'i laola baru. ¹⁵ Ma Jesus ka fabasu 'uri 'e adaulu, “Moulu ka lio 'oka suli 'amoulu faasia iist fala berete li lia 'e ala Farasi gi failia Herod.”

¹⁶ Ma gera ka alaa kwailiu 'uri 'e 'i safitada, “E sae 'urifo 'i osiala iko 'ali golu sakea mae ta me berete.”

¹⁷ Talasi Jesus 'e saiai lia 'e iko 'ali dau lu malinailia me saenaa fo sulia faalalauna ta'a fo Farasi gi failia Herod gera kae taua, ka sae 'uri 'e fadaulu, “Uta 'e moulu ka alaa sulia lia 'e iko 'ali moulu sakea mae tali me berete? Iko 'ali moulu malinailia 'are 'ualo 'i lao gi laola malatae wale 'e

lau ilia famoulu gi? Lau lesia malatamoulu 'e taritarifaa rasua faasia fakwalaimokina. ¹⁸ Moulu lesia ma moulu ka ronoa 'are afula lau tauda gi, wasua ma iko 'ali moulu malinailida mola. Iko moulu malata mola tonala ¹⁹ talasi ba lau liia lima me berete ba gi fala lima to'oli wale ba gi li? Ma ta fita pera ba moulu golia lou orenala fana ba 'i laola lala ka fonu?"

Ma dau lu ka olisi 'uri 'e ala, "Akwala wala rua pera gi."

²⁰ Ma Jesus ka soilidi lou 'uri 'e, "Ma talasi ba lau liia fiu me berete ba gi li fala fai to'oli wale, fita pera gi ba moulu golia orenala fana 'i laola lala ka fonu?"

Ma dau lu ka olisi lou 'uri 'e ala, "Fiu pera gi."

²¹ Ma 'i lia ka soilidi lou 'uri 'e adaulu, "Uta 'e iko 'ali moulu saiala me 'are 'e lakae sae sulia?"

Jesus 'e guraa te wale maala 'e koro

²² Dau lu li dao ala falua 'i Betsaeda, ma ioli gi gera ka sakea mae te wale maala 'e koro, ma gera ka sugaa Jesus 'ali 'e dau tonala. ²³ Ma Jesus ka dau 'i limala wale fo, ka talaia fala 'i maluma faasia falua fo. Ma Jesus ka nisu 'i laola maala te wale fo, ma ka alua limala fafia. Sui, ka soilidi 'uri 'e ala, "O lesia ta 'are?"

²⁴ Mola wale fo ka lio alaala ma ka sae 'uri 'e, "Lau lesia ioli gi, gera malaa 'ai gi, ma gera kae liu liu."

²⁵ Sui Jesus ka alua lou limala fafia maala wale fo. Ma wale fo ka bi lio kwalaimoki, ma ka lio madakwa lo ala 'are gi sui. ²⁶ Ma Jesus ka keria lo fala 'i luma lia, ma ka sae 'uri 'e fala, "Ko alua la na ga ala mae falua lobaa li."

Peter 'e fuunailia Jesus

(Matthew 16:13-20; Luke 9:18-21)

²⁷ Sui Jesus failia waleli galona lia gi dau lu ka la fala mae falua 'afuia falua 'i Sesarea Filipae. Ma talasi dau lu liu 'adaulu, 'i lia ka soilidi 'uri 'e ala waleli galona lia gi, “Ite ioli gi gera ili lau 'alia?”

²⁸ Ma dau lu ka olisi 'uri 'e ala, “Nali ioli gera ili 'o 'alia John wale fasiuabu lia 'e mauri oli lou, ma nali ioli gera ka ili 'o 'alia Elaeja lia 'e mauri lou, ma nali ioli lou gera ka ili 'o 'alia na wale ala profet ba 'i lao gi lia 'e 'e mauri oli lou.”

²⁹ Ma Jesus ka soilidi lou 'uri 'e adaulu, “Ma 'i 'amoulu, moulu soi lau 'alia ite?”

Ma Peter ka olisi 'uri 'e ala, “I'o lo Christ, wale God 'e filia fala faamaurinala ioli lia gi li.”

³⁰ Ma Jesus ka sae nasi 'uri 'e fadaulu, “Moulu alua faronona 'ali lau fala ta ioli.”

Jesus 'e sae sulia maenala

(Matthew 16:21-28; Luke 9:22-27)

³¹ Ma Jesus ka fuli'ae 'uri 'e fala faalalaunala waleli galona lia gi, “I lau, Wela Wale li, lakae famalifii ala 'are afula gi. Ma wale etaeta gi, failia fata abu ba'ela gi, failia wale falalau ala taki gi li, gerakae barasi 'ali lau. Ma gera kae rauni lau, ma ala olula fe atoa, Lakae tatae faasia maenaa.” ³² Ma ka alaa madakwa rasua sulia me 'are fo. Ma Peter ka talaia wawade ko ala fasia alae waleli galona fo, ma ka balufia. ³³ Wasua ma Jesus 'e bulusi, ka lio fala waleli galona lia gi, ma ka balufi 'uri 'e ala Peter, “Wale 'e li Saetan 'o la tatau ko faasi lau. Malata 'o gi 'are ioli li mola, 'e iko 'alia malata God gi.”

³⁴ Mola Jesus ka soia mae logona fo failia waleli galona lia gi 'i so'ela, ma ka sae 'uri 'e, “Ta ioli mola 'ala 'e oga kae dona lau, ikoso 'ali 'e malata 'abero sulia 'are lia 'i talala 'e ogada gi. Lia ka marabe fala dona nagu, wasua ka famalifii, 'o ma ka mae ala 'ai rara folo. ³⁵ Ta ioli mola 'ala 'e barasi 'alia dona nagu, sulia 'e oga kae taua 'ala sulia kwaiogalina lia gi 'i talala, 'i lia kae talafia maurina firi. Wasua ma ala ta ioli mola 'ala kae mae fagu ma fala Faronona 'Oka 'e, 'i lia kae too ala maurina firi. ³⁶ Ala ta ioli ka too ala 'arela molagali sui, ma ka mae, ma ka io tatau faasia God, 'are la gi 'ato 'ali gera fulia mola ta me 'okana fala. ³⁷ Iko ta ioli 'ali 'e totolia folinala maurina firi 'alia bata. ³⁸ Ma ala ta ioli 'e mau fafi lau failia saenagu 'i laola atoali ta'ana 'e ioli gi gera ikoe foasia lo God, 'urila talasi la kae dao mae failia wasinosinona Mama lau li failia eniselo abu gi, 'I lau, Wela Wale li, lakae mau lou 'alia.”

9

¹ Mola Jesus ka sae lou 'uri 'e, “Lakae ilia lou famoulu, nali wale amoulu, ala alae wale 'e, ikoso 'ali dau lu mae lala dau lu ka lesia God kae 'ilitoa fafia ioli lia gi 'alia nanatanala.”

Jesus 'e fatailia nanatana lia failia kwanakwanana lia
(*Matthew 17:1-13; Luke 9:28-36*)

² 'I burila olo fe atoa gi, Jesus ka talaia Peter, ma James, failia John, dau lu ka rae fala gwaula fe uo ma dau lu ka io talifili dau lu 'i lififo. Ma talasi dau lu lio ko, dau lu ka lesia Jesus 'e olisi 'i maa dau lu, ³ ma to'omi lia ka wasinosino, ma

ka kaka'a rasua. 'E kaka'a ka liufia lo ta to'omi kaka'a ta ioli 'i laola falua 'e 'i wado 'e sau. ⁴ Ma olu waleli galona fo gi dauulu ka lesia Elaeja failia Moses, daro dao tafanae mae 'i soedaulu, ma daro ka alaa failia Jesus. ⁵ Ma Peter ka sae 'uri 'e fala Jesus, “Aofia 'e 'oka rasua fagaulu 'ali golu io 'agaulu 'i lifi'e. Meulu kae raunailia olu babala gi, ta ai famu, ta ai fala Moses, ma ta ai fala Elaeja.” ⁶ Peter 'e sae 'urifo, sulia iko 'ali 'e sai lo ala ta me 'are fala ilinai, sulia dauulu mau rasua lo.

⁷ Ma me dasa ka sifo mae ma ka 'afu fafi dauulu. Ma linela God ka talulu mae faasia me dasa fo ma ka sae 'uri 'e, “Te wela moutae lau lo 'e, lau kwaima rasua ala. Moulu rono sulia!” ⁸ Ma dauulu ka lio nainali 'afui dauulu, ma iko 'ali dauulu lesia lo ta wale fae dauulu, talifilia Jesus mola.

⁹ Talasi dauulu sifo lo mae faasia fe uo fo li, Jesus ka sae lui 'uri 'e adaulu, “Moulu ala faronoanala ta ioli 'alia me 'are 'e moulu lesia, lala ka dao ala talasi la 'i lau, Wela Wale li, lau tatae lo faasia maenaa.”

¹⁰ Ma dauulu ka ronosulia saenala, ma dauulu ka alaa kwailiu 'uri 'e 'i safitadaulu, “Malatae wale 'utaa 'e 'e ilia, 'Lakae tatae faasia maenaa ale?”

¹¹ Ma dauulu ka soilidi 'uri 'e ala, “'Uta 'e wale falalau ala taki gi li gera ka ilia Elaeja kae etae dao mae?”[☆]

¹² Ma Jesus ka olisi 'uri'e adaulu, “Elaeja 'e etae dao kwalaimoki mae tatabula, 'ali 'e rerei 'ali 'are gi sui. Iko 'ali moulu roronoa 'i laola Geregerena Abu lia ba 'e ilia Wela Wale li kae famalifi rasua ma ioli gi gera kae barasi'alia.

¹³ Lakae ilia famoulu, Elaeja 'e etae dao lo, ma

[☆] **9:11** Malaki 4:5

ioli gi geraka taua 'are ta'a gera oga 'ali gera taua ala gi, malaa lia ba Geregerena Abu 'e sae lo mae sulia lia.”☆

*Jesus 'e guraa te wela aloe 'are ta'a 'e io ala
(Matthew 17:14-21; Luke 9:37-43a)*

¹⁴ Ma talasi dauulu oli lo mae 'i safitala waleli galona gera io ko 'i buri gi li, dauulu ka lesia te logona ba'ela gera logo 'afuida. Ma nali wale falalau ala taki gi gera olisusu failida. ¹⁵ Ma talasi ioli gi gera lesia Jesus, gera ka 'afero rasua, gera ka lalao ko, ma gera ka babalafe fali kwalogaea. ¹⁶ Ma Jesus ka soilidi 'uri 'e ala waleli galona lia gi, “Ta gi la moulu kae olisusu 'uri 'e fafida failia alae wale la.”

¹⁷ Ma te wale 'i laola logona fo li, ka olisi 'uri 'e ala, “Waleli Faalalau, lau sakea mae ke wela wale lau famu. Aloe 'are ta'a 'e io ala, ma iko 'ali 'e saesae lo. ¹⁸ Ma talasi aloe 'are ta'a fo ka dao ala, kae 'ui'ui 'alia 'i wado. Ma fokala ka futofutoa, ka 'alaniriniri, ma rabela ka gaga'ai sui. Ma laka aniulu fala waleli galona 'o gi 'ali dauulu balia aloe 'are ta'a fo, ma 'e 'ato rasua fadaulu.”

¹⁹ Sui Jesus ka sae 'uri 'e fadaulu, “Uri 'e iko 'ali moulu fakwalaimoki lau 'ua! Lau toetoela lo 'alia ikoe fitoonana 'e 'amoulu. Lau io fae 'amoulu ka dao lo 'uri 'e, totolia moulu ka fakwalaimoki lau lo. Sakea mae wela la fagu.” ²⁰ Ma dauulu ka sakea mae wela fo fala Jesus.

Ma talasi aloe 'are ta'a fo 'e lesia Jesus, ka 'ui 'alia wela fo 'i wado, ma ka bulusia, ma fokala ka futofutoa sui lo. ²¹ Ma Jesus ka soilidi 'uri 'e ala

---

☆ **9:13** Mark 1:1-8

mama wela fo li, “Talasi ta 'e me 'are 'e 'e fuli ala wela 'e?”

Ma 'i lia ka olisi 'uri 'e ala Jesus, “E fuli 'ua lo mae ala wawadenala. ²² Talasi afula 'e 'ui lo mae 'alia 'i laola dunaa ma 'i laola kwai, 'uri 'ali raunia 'ali mae. Ma ala 'e totoli 'o mola 'ala 'o malatai 'ameroa mae, ma ko kwairanai ameroa.”

²³ Ma Jesus ka sae 'uri 'e, “Eo, 'o fakwalaimoki lau! 'Are gi sui 'e talawarau mola 'ala fala ta ioli mola 'ala 'e fakwalaimoki lau.”

²⁴ Iko 'ali dole mola mama wela fo li ka akwa 'uri 'e, “Lau fakwalaimoki! Wasua 'ala rana lau mae, 'ali fitoona lau 'ali nanata ma ka lalifu!”

²⁵ Talasi Jesus 'e lesia logona fo kae tatu mae fala me lifi fo li, ka sae 'uri 'e fala aloe 'are ta'a fo, “I'o aloe 'are 'e 'o fabalia aninala wela 'e li, ma ko fa'atoa lo fokala wela 'e li, lau ilia famu 'o latafa mae, ma ikoso olifaeburi ko iofia lou wela 'e.”

²⁶ Ma aloe 'are ta'a fo ka rii, ma ka 'asua wela fo, ma ka latafa lo faasia. Ma wela fo lesinala ka malaa lo ioli 'e mae lo. Ma ioli afula gera ka sae 'uri 'e, “E mae lo.” ²⁷ Wasua ma, Jesus ka dau ala limala wela fo, ma ka fatataea, ma wela fo ka tatae.

²⁸ Talasi Jesus 'e ru 'i laola luma li, waleli galona lia gi dau lu ka soilidi 'uri 'e ala talasi dau lu io talifilidau lu, “Uta fo ka 'ato fameulu fala balinala aloe 'are ta'a ba?” ²⁹ Ma Jesus ka olisi 'uri 'e adau lu, “Te foana mola 'e totolia balinala aloe 'are ta'a 'uri fo gi, iko ta me 'are lou.”

*Jesus 'e sae lou sulia maenala
(Matthew 17:22-23; Luke 9:43b-45)*

³⁰ Talasi fo, Jesus failia waleli galona lia gi dauļu tafisia lifi fo, ma dauļu ka la lo fala gulae falua 'i Galili. Ma Jesus iko 'ali oga ta ioli 'ali saiala me lifi fo dauļu io ai, ³¹ sulia 'e faalalau 'uri 'e ala waleli galona lia gi, “I lau, Wela Wale li, gerekae kwate lau fala malimae lau gi, ma gera kae rauni lau. Ma 'i burila olu fe atoa gi, lakae tatae oli lou faasia maenaa.”

³² Wasua ma waleli galona Jesus gi iko 'ali dauļu malinailia me 'are fo Jesus 'e ilia, ma dauļu ka mau 'alia soilidinala.

Moulu alua alafaitalilina sulia ite 'e baela 'o ma ka eta, moulu galo mola folosia ioli.

(Matthew 18:1-5; Luke 9:46-48)

³³ Ma talasi dauļu li dao ala falua 'i Kapaneam, ma dauļu ka ru 'i laola luma li, Jesus ka soilidi 'uri 'e ala waleli galona lia gi, “Ta ba moulu alafaitalili mae fafia sulia tala?”

³⁴ Wasua ma iko 'ali dauļu ilia ta me 'are, suli dauļu alafaitalili mae fafia ite adauļu lo 'e ba'ela ka 'ilitoa fafi dauļu sui. ³⁵ Ma Jesus ka gwauru 'i fua, ma ka soia mae akwala wala rua waleli galona ba lia gi 'i so'ela, ma ka sae 'uri 'e, “ala ta ai amoulu 'e oga 'ali 'e eta eta, 'i lia kae alu lia ka 'isiburi, ma 'i lia lo wale kae galo folosia ioli gi sui.”

³⁶ Sui Jesus ka talaia mae te wela, ma ka fa'uraa 'i safitadauļu. 'E ofia wela fo, ma ka sae 'uri 'e fadauļu, ³⁷ “ala ta ioli kae kwaloa ta wela wawade 'uri 'e 'alia ratagu, 'i lia 'e kwalo lau lou. Ma ala ta ioli 'e kwalo lau, iko 'ali 'e kwalo lau talifili lau mola, 'e kwaloa lou God 'e 'e kwate lau mae.”

*Ite 'e iko 'ali ura bolosi 'amiu, 'i lia fae 'amiu
(Luke 9:49-50)*

³⁸ John 'e sae 'uri 'e fala Jesus, “Waleli Falalau, meulu lesia te wale 'e balia aloe 'are ta'a gi 'alia ratamu. Ma meulu ka luia faasia taunala me 'are fo, sulia 'i lia 'e iko lou ta wale ala alae wale 'e golu.”

³⁹ Ma Jesus ka sae 'uri 'e, “Moulu ala luinala lou, sulia ta ioli mola 'ala 'e taua ta 'are mama'ala 'alia ratagu, 'e 'ato 'ali lia ka ilia lou ta me 'are ta'a agu. ⁴⁰ Ala ta wale 'e iko 'ali 'e malimae agaulu, 'i lia wale golu la. ⁴¹ Lakae ilia me 'are kwalaimoki famoulu, ala ta wale 'e kwatea ta mae teu kwai famoulu, 'i osiala 'i 'amoulu ioli lau gi, ioli la kae sake kwalaimoki ala kwaiarana lia.

*Jesus 'e fabasua ioli gi sulia ta'ana
(Matthew 18:6-9; Luke 17:1-2)*

⁴² “Ala ta wale ka kwatea ioli 'e gera mamaea gi gera ka toli faasia fitoona gera agu, 'e 'oka 'ali gera gwalua ta fau ba'ela 'i luala, ma gera ka gulufaua 'i laola asi matakwa. ⁴³⁻⁴⁴ Ma ala ko oga 'ali 'o taua ta me 'are ta'a 'alia limamu, 'ole mousia fa'asi 'o. 'E ke 'oka mola 'ala famu ala ko io tekwa 'amua 'i laola maurina 'i nali failia teke fili lima, ka liufia ala ko bi sifo 'i laola lifi ala kwaikwainali failia rua lima gi, lifi dunaa 'e 'ago firi ai. ⁴⁵⁻⁴⁶ Ma ala ko oga 'ali 'o taua ta 'are ta'a 'alia 'aemu, 'ole mousia fa'asi 'o. 'E ke 'oka mola 'ala famu ala ko io tekwa 'amua 'i laola maurina 'i nali failia teke fili 'ae, ka liufia ala ko bi sifo 'i laola lifi ala kwaikwainali failia rua 'a'ae gi. ⁴⁷ Ma ala 'o oga 'ali 'o taua ta 'are ta'a 'alia maamu, 'o lafua 'amua fa'asi 'o. 'E ke 'oka mola 'ala famu ala ko ru 'i laola Tatalona God failia ta

teke fili maa, ka liufia ala ko bi sifo 'i laola lifi ala kwaikwainali failia rua maa gi. ⁴⁸ Te lifi fo, wawaa gi gera 'ania ioli gi, ma ioli fo gi ikoso 'ali gera mae, failia dunaa fo 'e 'agofia ioli gi li kae 'ago firi.

⁴⁹ “Sulia gera alua dunaa 'i fofola ioli gi sui, ka malaa lo me asi gera tagalailia laola fana li.”

⁵⁰ “Me asi 'e 'oka lo, wasua ma ala asiasilanai 'e fulu lo faasia, 'e 'ato 'ali ta me 'are 'ali kwatea 'ali 'e asiasila faeburi lou.”

“Urifo lou, moulu ka fababalafea ioli gi malaa lou meme asi 'e fa'oka fana li. Ma moulu ka io 'alia aroarona 'i safitamoulu.”

10

Jesus 'e faalalau sulia lugasinala wateu (Matthew 19:1-12; Luke 16:18)

¹ Sui Jesus ka tafisia 'i Kapaneam, ma ka la fala gulae falua 'i Judea, ma ka tofolo ala kwai 'i Jodan. Ma ioli afula gi gera ka logo mae 'i soela, ma ka falalau gera, malaa lia ba 'e fuli ka falalau lo mae.

² Ma nali Farasi gera ka la mae 'i so'ela Jesus, ma gera ka mailia fareronala faasia taki Moses, ma gera ka soilidi 'uri'e ala, “Uri'e ma taki Moses 'e ala mola 'ala 'alia wale ka lugatailia wateu lia?”

³ Ma Jesus ka olisi 'uri 'e adaulu, “Ta ba Moses 'e kwate kwaikaena famiu 'alia sulia me 'are 'e?”

⁴ Ma gera ka sae 'uri 'e, “Moses 'e ala'alia wale ka gerea ta 'abae 'are 'ali 'e fatailia barasina 'e taua ma ka kwatea fala wateu lia, 'ali lugasia lo.”

⁵ Ma Jesus ka sae 'uri 'e, “Moses 'e geresia taki la famoulu sulia 'e 'ato fala faalalaunamoulu.

⁶ Wasua ma, fuli lo mae ala talasi God 'e raunailia 'are gi sui, Geregerena Abu 'e ilia, “E raunailia ioli 'alia wale ma geli. ⁷ 'I osiala me 'are fo, wale ka tafisia mama lia failia teite lia, ma ka 'ado failia wateu lia, ⁸ ma daro ka alua teke malata mala teke ioli mola lo.’ 'E iko lou ta rua ioli tootoo, ma teke ioli lo. ⁹ Lia fo, 'are God 'e 'adoa lo ka io 'ala 'urifo, iko 'ali 'oka fala ta ioli 'ali tatalia lou.”

¹⁰ Ma talasi Jesus failia waleli galona lia gi dauulu oli 'i luma, dauulu ka soildia malutala me 'are fo. ¹¹ Ma ka olisi 'uri 'e adaulu, “Ta wale mola 'ala 'e lugatailia wateu lia, ma ka tolea 'ala ta wateu mamata, 'e tau wateu lo fafia wateu lia. ¹² Ma 'e 'urifo lou, ala ta wateu 'e lugasia arai lia, ma ka tolea lo ta wale mamata, 'i lia 'e tau arai lo fafia arai lia.”

*Jesus 'e fa'oka wela wawade gi
(Matthew 19:13-15; Luke 18:15-17)*

¹³ Nali ioli gera sakea mae ke wela wawade gera gi 'i so'ela Jesus, 'ali 'e dau tonada ma ka fa'okada, wasua ma waleli galona lia gi gera ka balufia ioli fo gi. ¹⁴ Ma talasi Jesus 'e lesia me 'are fo li, ka ogata'a, ma ka sae 'uri 'e fadaulu, “Moulu ala 'alia wela wawade gi 'ali gera la mae 'i soegu, moulu ka alua bolosinada. Dunala ioli 'e malata kwalaimoki ka malaa wela wawade, 'i lia 'e totolia iona 'i laola Tatalona God. ¹⁵ Lakae ilia 'are kwalaimoki famoulu, ala ta ioli 'e iko 'ali fakwalaimoki malaa wela wawade, 'e 'ato rasua 'ali 'e ru 'i laola Tatalona God.” ¹⁶ Ma Jesus ka ofia wela wawade fo gi, ma ka alua limala fafida, ma ka fa'okada.

Te wale too 'are
(*Matthew 19:16-30; Luke 18:18-30*)

¹⁷ Talasi Jesus 'e fuli'ae ka la lou ko sulia talaa li, te wale 'e lalao mae, ma ka boururu 'i maala. Ma ka soilidi 'uri 'e, “Waleli Falalauna 'Oka, ta taa 'oka 'e laka taua 'ali lau too ala maurina firi?”

¹⁸ Ma Jesus ka olisi 'uri 'e ala, “Uta 'e ko soi lau 'alia wale 'oka? Iko ta ioli 'ali 'oka, te God mola 'e 'oka. ¹⁹ 'E 'oka ko saiala alaana 'ilitoa ba God 'uri 'e gi, ‘Ko ala rau ioli na, ma ikoso tau ta'a fasia arai 'o ma wateu 'o, ma ikoso beli, ma ikoso kotofafi ta ioli, ma ikoso kotofia ma ko belia ta ioli, ma ko fa'atoa mama 'o failia teite 'o.’”[☆]

²⁰ Ma 'i lia ka sae 'uri 'e, “Waleli Falalauna, 'e fuli lo mae ala talasi lau wawade, laka ronosulia lo mae taki 'e gi sui.”

²¹ Mola, Jesus ka lio ko fala 'alia kwaimanaa, ma ka sae 'uri 'e fala, “Teke me 'are mola 'e iko 'ua amu. 'O la ma ko foli 'alia too 'arena ba 'o sui, ma ko sakea bata ai gi, ma ko kwatea fala ioli siofa gi, ma ko bi too ala too 'arena 'i nali. Sui ko dona buri lau.” ²² Me talasi wale fo 'e ronoa mola 'are fo gi li, maala ka lio kwaimalatai lo. Ma ka la lo 'ala failia kwaimalataina, sulia 'i lia wale too 'are rasua.

²³ Sui Jesus ka lio ko fala waleli galona lia gi ma ka sae 'uri 'e, “E 'ato rasua fala ioli too 'are gi 'ali gera ru 'i laola Tatalona God.”

²⁴ Ma waleli galona lia gi gera ka 'afero rasua 'alia alaana fo gi. Sui Jesus ka sae lou 'uri 'e fadaulu, “Alae wela lau, 'e 'ato rasua fala ruuna 'i laola Tatalona God. ²⁵ 'E 'ato rasua 'alia ta kamel 'ali 'e ruu sulia mae kwakwaana wawade 'i mala

[☆] **10:19** Eksodas 20:12-20; ma Diutronomi 5:16-20

suli li. 'E 'ato ka lai liufia lou 'ali ta ioli too 'are 'ali 'e ruu 'i laola Tatalona God.”

²⁶ Ma waleli galona lia gi dau lu ka 'afero rasua, sulia dau lu fia 'uria too 'are na 'oilakina mae faasia God tafo. Ma dau lu ka soilidi kwailiu adaulu 'uri 'e, “Urilali mala ikoso ta ioli 'ali too ala maurina firi?”

²⁷ Ma Jesus ka lio ragaragaa ko fadaulu ma ka sae 'uri 'e, “E 'ato fala ioli gi talada 'ali gera too ala maurina firi, wasua ma fala God iko 'ali 'ato mola. 'Are gi sui 'e talawarau fala God.”

²⁸ Ma Peter ka sae 'uri 'e fala, “I 'ameulu meulu tafisia lo 'are gi sui 'ali meulu dona 'o!”

²⁹ Ma Jesus ka olisi 'uri 'e ala, “Eo, lakae ilia famoulu, ala ta ioli kae tafisia luma lia, 'o ma walefae lia gi, 'o ma gelifae lia gi, 'o ma mama lia, 'o ma teite lia, 'o ma wela lia gi, 'o ma wado lia, dunagu failia Faronona 'Oka 'e, ³⁰ 'i lia kae too lou ala 'are la gi ka afula ka liufia lou 'i lao. 'I lia kae too 'are afula lou malaa luma gi, failia walefae gi, ma gelifae gi, ma teite gi, failia wela gi, ma wado. Ma kae too lou ala famalifiina. Ma talasi kae dao mae, 'i lia kae too ala maurina firi.

³¹ Wasua 'ala ioli afula gera eta 'i lao gi, gera kae 'isiburi, ma ioli afula 'e gera 'isiburi gi, gera kae etaeta 'i lao.”

*Olula me talasi Jesus 'e sae sulia maenala
(Matthew 20:17-19; Luke 18:31-34)*

³² Jesus failia waleli galona lia gi, dau lu la sulia tala fala 'i Jerusalem, ma Jesus ka etaeta ko adaulu. Ma waleli galona lia gi dau lu ka 'afero rasua, failia ioli gera dona dau lu ko gi, gera mau rasua. Ma Jesus ka talaia akwala wala rua waleli

galona lia gi ka ke 'idu tatau lou ko faasia ioli gi. Ma ka bi farono dauulu 'alia me 'are kae fuli fala. ³³ Ma Jesus ka sae 'uri 'e, “Moulu fafurono! Golu kae laa fala 'i Jerusalem, ma gera kae 'oi 'agua ma gera kae kwate lau, Wela Wale li, fala fata abu ba'ela gi failia wale falalau ala taki gi li. Ma gera kae kwate kwaikwaina fagu fala maenagu, ma gera kae kwate lau fala ioli mamata gi. ³⁴ Ma ioli la gi gera kae faora 'ali lau, ma gera kae nisufi lau, ma gera kae kwai lau, ma gera kae rauni lau. Ma ala olula fe atoa, lakae tatae lou faasia maenaa.”

*James failia John daro sugaa Jesus
(Matthew 20:20-28)*

³⁵ 'Urifo mola, James failia John, rua wela wale Sebedi gi, daro ka la mae 'i so'ela Jesus, ma daro ka sae 'uri 'e, “Waleli Falalauna, 'i 'amerora mera oga ko kwatea ta me 'are mola 'ala mera kae sugaa amu.”

³⁶ Ma Jesus ka soilidi 'uri 'e adarora, “Ta mora oga 'ali lau taua famorora?”

³⁷ Ma daro ka olisi 'uri 'e ala, “Talasi koe 'ilitoa fafia molagali ma 'are gi sui, ko ala 'alia ta wale amerora 'ali 'e gwauru 'i aba aolo amu, ma ta wale ala aba mauli amu fala 'ilitoana fafia ioli gi li.”

³⁸ Ma Jesus ka sae 'uri 'e fadarora, “Mora raria me 'are 'e mora sugaa 'uri 'e ai. 'Uri mora totolia mola 'amerora famalifiina 'e kae dao agu?”

³⁹ Ma daro ka olisi 'uri 'e ala, “I 'amerora mera totolia mola 'amerora fala taunai.”

Ma Jesus ka sae 'uri 'e fadarora, “Aia 'e 'oka, mora kae famalifi lou malaa 'i lau. ⁴⁰ Wasua ma iko 'ali lau lakae filia ite kae gwauru 'i gula

aolo agu ma gula mauli agu. Talifilia God lo kae kwatea lifi 'urifo gi fala nalife ioli lia 'e rerei 'alida maasida.”

⁴¹ Ma talasi akwala waleli galona fo gi dau lu ronoa me 'are fo li, dau lu ka ogata'a fala James failia John. ⁴² Ma Jesus ka logosi dau lu ma ka sae 'uri 'e fadaulu, “Moulu sai mola 'amoulu ai wale ba'ela 'e gera 'ilitoa fala ioli 'e iko 'ali gera Jiu gi li, gera too ala nanatana, ma gera sai rasua ala suunaenala ioli fala taunala 'are gera ogada gi. ⁴³ Wasua 'ala, ikoso ke 'urifo lou 'i safitamoulu. Ala ta ioli amoulu 'e oga ka etaeta, 'i lia ka saiai 'i lia ioli fali galo mola folosi 'amoulu. ⁴⁴ Ma ala ta ioli amoulu 'e oga ka 'ilitoa, 'i lia ka galo gwaugwau fala ioli gi sui. ⁴⁵ Sulia 'i lau, Wela Wale li, iko 'ali lau la mae 'ali ioli 'ali galo folosi lau. Wasua ma lau la mae 'agua 'ali lau galo folosia ioli gi sui, ma laka kwatea maurinagu fala faamurinala ioli afula gi.”

*Jesus 'e guraa te wale maala 'e koro
(Matthew 20:29-34; Luke 18:35-43)*

⁴⁶ Ala me talasi fo, Jesus failia waleli galona lia gi dau lu dao lo mae ala falua 'i Jeriko. Ma talasi dau lu tafisia lo falua fo failia logona ba'ela fo li, te wale maala 'e koro 'e gwauru mola 'ala 'i sulia tala fala suganaa. Ratala Batimeas, wela Timeas. ⁴⁷ Ma talasi 'e ronoa Jesus, wale 'i Nasareti kae lao mae, ka akwa 'uri 'e, “Jesus 'i'o la wela wale ala kwalofa David, 'o amasi lau mae.”

⁴⁸ Ma ioli gi gera ka famanoa geraka saebolosia ma gera ka ilia fala 'ali 'e io aroaro. Wasua ma 'e

bi akwa ka ba'ela rasua lou 'uri 'e, “Ulufa'alu fo ala kwalofa David li, 'o amasi lau mae!”

⁴⁹ Ma Jesus ka mano ma ka sae 'uri 'e, “Moulu soia mae.”

Ma geraka soia Batimeas, ma gera ka sae 'uri 'e, “O babalafe! Tatae lo, Jesus 'e faisoi lo mae famu.”

⁵⁰ Suimola ka tasia lo to'omi ba'ela lia, ma ka tatae nainali, ma ka la lo 'i so'ela Jesus.

⁵¹ Ma Jesus ka soilidia 'uri 'e, “Ta 'o oga 'ali lau taua famu?”

Ma wale maa koro fo ka olisi 'uri 'e ala Jesus, “Waleli Falalauna, lau oga 'ali lau lio lou.”

⁵² Ma Jesus ka sae 'uri 'e fala, “O la lo. 'O Lio lo dunala 'o fakwalaimoki lau.”

Ma iko 'ali dole mola mala ka madakwa lo, ma ka donaa lo Jesus sulia talaa.

11

Jesus 'e ruu 'i laola falua 'i Jerusalem

(Matthew 21:1-11; Luke 19:28-40; John 12:12-

19)

¹ Talasi Jesus failia waleli galona lia gi dau lu li dao garania falua 'i Jerusalem, dau lu dao ala falua 'i Betfeis ma 'i Betani, gwaula fe uo gera soia 'alia 'i Olif. Mola, 'i lia ka kwatea na rua wale ala waleli galona lia gi, daro ka eta lo 'i lao.

² Ma ka sae 'uri 'e fadaroa, “Mora la ala mae falua lobaa mora laofia ko. Ma talasi mora ka lai dao 'i lififo li, mora kae lesia te dongki. Gera firia mola 'ada dongki fo, ma iko ta ioli 'ali'e tae tae 'ua 'i fofola. Mora ka tatalia, ma mora ka talaia mae fala 'i lifi'e. ³ Ma ala ta ioli ka soilidi 'amoroa, “Uta 'e mora ka tatali 'uri 'e ala dongki 'e?’ Mora ka ilia

fala, Aofia 'e boboo fai, ma kae olifae nainali lou mae ai 'i lifi 'e.' ”

⁴ Ma daro ka la lo, daro ka lesia ke dongki gera firia mola 'ada sulia tala 'i mala te luma. Ma talasi daro kae tatalia, ⁵ nali wale gera ura 'i lififo, gera ka soilidi 'uri 'e adaroa, “Ta la mora kae tatalia ke dongki la fai?”

⁶ Ma daro ka olisidaulu mala me ilina ba Jesus 'e taua fadaroa, ma wale fo gi ka ala 'alia fadaroa.

⁷ Ma daro ka talaia mae ke dongki fo 'i so'ela Jesus, ma dau lu ka folotailia lo me to'omi dau lu gi fali rafalia fofola donki fo, ma Jesus ka rae 'i fofola. ⁸ Ioli afula gi gera ka folotailia to'omi tekwa gera gi 'i sulia tala, ma nali ioli gera ka tofua 'abala baibai, ma gera ka folotailia sulia tala. Gera tolae 'urifo fala faba'elanala Jesus. ⁹ Falua gera la failia, nali ioli gera ka etaeta 'i lao ala, nali ai gera aliburua, gera akwa 'uri 'e, “Auraea God!

Ma God ko oilakitailia wale 'e 'e la mae 'alia nanatana 'o li!

¹⁰ Ma God ko oilakitailia mae daonala tatalona 'e malaa tatalona ba koko gia David li!

'Auraea God lia 'e io 'i nali!”

¹¹ Jesus ka ruu 'i laola falua 'i Jerusalem, ma ka la 'i laola Luma Abu God. Sui ka lio kwailiu ka lesia 'are gi sui. Wasua ma sulia 'e garani rodo lo, ka la lo fala 'i Betani failia akwala wala rua waleli galona ba lia gi.

*Jesus 'e 'uasia te 'ai gera soia 'alia figi li
(Matthew 21:18-19)*

¹² Ka lai dani ala fe atoa 'i buri, Jesus ka fiolo talasi 'i lia failia waleli galona lia gi dau lu kae oli

lo mae faasia 'i Betani. ¹³ Ma ka lio ko, ka lesia te 'ai ulua gera soia 'alia figi li. Ma ka la garania 'uri 'ali 'e lesia ta fuae 'are ai. Wasua ma talasi 'e dao 'i 'aela, ka lesia mola rarae 'are gi, sulia talasi fo iko 'ali talasi fala figi gi fala funu na li. ¹⁴ Ma Jesus ka sae 'uri 'e fala fe 'ai figi fo, “Ato 'ali ta ioli 'ali 'ania lou ta fuae 'are amu!” Ma waleli galona lia gi dau lu ka ronoa me 'are fo.

Jesus 'e la 'i laola Luma Abu God

(Matthew 21:12-17; Luke 19:45-48; John 2:13-22)

¹⁵ Ma talasi dau lu dao lo 'i Jerusalem, Jesus ka la 'i laola Luma Abu God. Sui, ka balia ioli gera kae foli 'alia 'are fala foasina gi li ma ai gera kae foli 'are gi, ma ai gera kae 'olafi ioli 'i lififo gi li. Ma ka geusia tafe ioli gera kae oliolisi bata gi, ma ka liisia tafe fali gwaugwauru 'ala ioli gera kae foli 'alia fe bola gi li. ¹⁶ Ma iko 'ali ala 'alia ta ioli 'ali sakea ta me 'are 'i laola Luma Abu God. ¹⁷ Ma ka falalaua ioli gi, ka sae 'uri 'e, “God 'e ilia 'i laola Geregerena Abu ka sae 'uri 'e, ‘Luma lau, gera soia 'alia luma fala fo'ana 'ala iolila molagali sui.’ Wasua ma moulu bulusia 'alia lifi fala belinala ioli.”

¹⁸ Talasi fata abu ba'ela gi failia wale falalau ala taki gi li gera ronoa me 'are fo li, gera ka fuli'aela lo lio na 'afia ta me 'are fala rauninala Jesus. Ma gera ka mau 'alia, sulia logona fo sui gera 'afero rasua 'alia faalalaunala.

¹⁹ 'E raurafi lo, Jesus failia waleli galona lia gi, dau lu ka tafisia lo 'i Jerusalem.

Faataena ala 'ai figi li

(Matthew 21:20-22)

²⁰ 'Ofaedani ala fe atoa 'i buri, Jesus failia waleli galona lia gi dauu ka la sulia tala. Dauu ka lesia 'ai figi ba 'e kuku sui lo la ka sifo ka dao 'i kalokalola. ²¹ Ma Peter ka malata tonala 'are ba Jesus 'e taua ala 'ai fo li, ma ka sae 'uri 'e fala, “Waleli Falalauna, lesia ga 'ai figi ba 'o 'uasia 'e mae lo!”

²² Ma Jesus ka olisi 'uri 'e ala, “Moulu fitoo kwalaimoki lo ala God. ²³ Lakae ilia famoulu, ala moulu kae sae 'uri 'e fala fe uo 'e, “O tatae, ma ko 'ui 'ali 'o 'i talamu 'i laola asi,” ma iko 'ali moulu malata ruarua 'i laola malatamoulu, ma moulu ka malata kwalaimoki ala me 'are 'e moulu ilia kae fuli, 'are la kae fuli mola 'ala famoulu. ²⁴ Lia 'e lakae ilia famoulu, talasi moulu ka foa, ma moulu ka sugaa ta 'are, moulu ka falalamaa moulu sakea lo, ma God kae kwatea mola 'ala me 'are la moulu suga. ²⁵⁻²⁶ 'Eo, talasi 'amu ka foa, 'amu ka kwailufa 'alia ta'ana ta ioli 'e taua amiu gi, 'ali Mama 'amiu lia 'e io mae 'i nali ka kwailufa lou 'alia ta'ana 'amiu gi.”

Ioli 'ilitoa Jiu gi li gera alafaitalili sulia lalamanala nanatana Jesus

(Matthew 21:23-27; Luke 20:1-8)

²⁷ Jesus failia waleli galona lia gi, dauu oli lou mae fala 'i Jerusalem. Talasi Jesus 'e la ko 'i laola Luma Abu God, fata abu ba'ela gi, failia waleli falalau ala taki gi li, failia wale fainaonao gi, gera la mae 'i so'ela. ²⁸ Ma gera ka soilidi 'uri 'e ala, “Nanatana lalama ta 'e 'o too ai fala taunala 'are 'e gi? Ma ite 'e kwatea famu?”

²⁹ Ma Jesus ka olisi 'uri 'e adauu, “‘Eo, laka soilidi 'amoulu ga 'alia me 'are. Ala moulu

olisi lau, laka bi faarono 'amoulu 'alia nanatana lalama 'e lau too ai fala taunala 'are 'e gi li. ³⁰ Moulu ilia ga fagu, nanatana lalama ba John 'e too ai fala fasiuabu na li 'e fuli mae 'i fe ba? 'E fuli mae ala God, 'o ma 'e fuli mola mae ala ioli?"

³¹ Ma dauu ka fuli'ae ala alafaitalilina kwailiu 'uri 'e 'i safitadawu, "Ta me ta golu kae ilia? ala golu ka olisi 'uri 'e ala, "E fuli mae faasia God,' i lia kae ilia, "E 'Urilali 'utaa iko 'ali moulu fakwalaimokia John?" ³² Ma 'e iko 'ali 'oka lou 'ali golu ilia, "E fuli mola mae ala ioli." Dauu tau 'urifo sulia dauu mauia ioli gi, dunala ioli gi sui gera saiala John 'i lia profet kwalaimoki. ³³ Me 'are la fo, dauu ka olisi 'uri 'e ala Jesus, "Meulu raria."

Ma Jesus ka sae 'uri 'e fadawu, "I lau wasua ikoso lau tafanailia lou nanatana lalama 'utaa 'e lau taua 'are 'e gi 'alia."

12

Tarifulaana sulia wale 'e galo 'i laola raku li (Matthew 21:33-46; Luke 20:9-19)

¹ Sui, Jesus ka alaa fala wale ba'ela Jiu gi li 'alia tarifulaana ka sae 'uri 'e, "Te wale 'e fasia raku. Ma ka raunailia banisi galia, ma ka 'elia te gilu fala manisinala fuae 'ai fala raunailianala waen, ma ka raunailia te luma fala lioliona 'afuia raku li. Ma ka alua raku lia 'i lofola limala ioli gera galo 'i laola gi. Sui, ka la lo 'ala fala na mae falua. ² Ma talasi raku fo 'e maua, ka keria na ioli 'e galo 'ala 'i soela ioli fo gera galo 'i laola raku lia li, 'uri 'ali gerake kwatea mae ta gula ala fuae 'are fo gera fisuda gi. ³ Wasua ma ioli

fo gera galo 'i laola raku gi li gera firi nasi ala, ma gera ka rabusia, ma gera ka olifae gwaugwau mola 'ada ala. ⁴ Mola, wale ba 'e too ala raku fo li ka keria lou na ioli 'e galo 'ala. Ma ioli fo gera galo 'i laola raku li, gera ka kwaia gwaula, ma gera ka malata'a rasua lo ala. ⁵ Sui wale ba 'e too ala raku li, ka kwatea lou na ioli 'e galo 'ala, ma dau lu ka raunia ka mae lo. Ma dau lu ka tau lou 'urifo ala ioli afula 'e kerida 'i buri gi. Dau lu rabusia nali wale, ma dau lu ka raunia nali wale ka mae. ⁶ Teke wale mola 'e ore a fala kerinala, teke wela moutae lia wale fo li. Ka keria, ma ka malata 'uri 'e, 'Gera kae lio 'ato ala wela lau.' ⁷ Wasua ma, ioli fo gera galo 'i laola raku li, dau lu sae kwailiu adau lu 'uri 'e 'i safitadau lu, 'Wela ba wale 'e too ala raku li lo 'e. La mae 'ali golu raunia, 'ali golu too lo 'agau lu ala 'are lia gi sui.' ⁸ Ma dau lu ka sakea wela fo, dau lu ka raunia ka mae, mola dau lu ka 'ui 'alia lo rabela 'i maluma faasia laola raku fo."

⁹ Ma Jesus ka soilidi 'uri 'e adau lu "Ta me ta wale 'e 'e too ala raku li kae tau a? 'I lia kae la mae, ka raunia ioli fo gi. Sui ka kwatea raku fo lia fala ioli mamata gi. ¹⁰ Lia ba 'amu idumia lo 'i laola Geregerena Abu ba 'e sae 'uri 'e, 'Me fau 'e ioli raunae luma gi gera barasi 'alia, lia lo me fau 'e 'ilitoa ka liufia fau gi sui ala balibali.

¹¹ God lo 'e fulia me 'are fo, ma lesinai ka 'oka rasua.' "☆

¹² Wale etaeta Jiu gi li, gera oga 'ali gera dau a Jesus, sulia gera saiala Jesus 'e sae sulia tarifulaana fo fala tafanaenala reronada. Wasua

ma gera mau 'alia logona fo gera ka tafisia, ma gera ka la lo 'ada.

Kwatenala bata ala takisili fala walelitalona 'i Rom

(Matthew 22:15-22; Luke 20:20-26)

¹³ Nali ioli etaeta ala Jiu gi, gera kwatea nali Farasi ma nali wale faasia alae wale Herod 'ali dau lu soilidia Jesus 'uri 'ali dau lu faboeboetaa.

¹⁴ Dau lu dao 'i so'ela ma dau lu ka sae 'uri 'e, “Waleli Falalauna, meulu raea 'are 'o ilida gi, 'are kwalaimoki gi sui mola. 'O faalalau sulia kwalaimokina ma nanatana failia liola God fala ioli gi. Ma iko 'ali 'o ke 'ado failia ta ioli failia me malatae wale gera gi. Ma iko 'ali 'o malata ba'ela mola ala 'ilitoanala ta ioli. 'O ilia ga fameulu! 'E uta? Taki gia 'e luia kwatenala bata ala takisi li fala wale ba'ela 'i 'afutala Rom? 'E uta? 'E totolia mola 'ala 'ali meulu kwatea takisi fo, 'o 'e iko?”

¹⁵ Wasua ma, Jesus 'e sai mola 'ala ala koto na dau lu, ma ka olisi 'uri 'e adau lu, “Uta mou lu ka tau fala faareronagu? Mou lu sakea mae ta me seleni 'ali lau lesia ga.”

¹⁶ Ma dau lu ka sakea mae me seleni, ma ka soilidi 'uri 'e adau lu “Ma lulula ite 'e? Ma rata la ite 'e lou?”

Ma dau lu ka olisi 'uri 'e ala, “Lulula failia rata la wale li talona 'i Rom.”

¹⁷ Ma Jesus ka sae 'uri 'e, “Mou lu kwatea fala wale 'e talo 'i Rom 'are lia gi, ma mou lu ka kwatea lou 'are God gi fala God.”

Ma dau lu ka 'afero rasua 'alia.

Tarifulaana sulia tataena faasia maenaa li (Matthew 22:23-33; Luke 20:27-40)

¹⁸ Sui, nali Sadusi gera la mae 'i so'ela Jesus. Sadusi gi gera ilia 'uria ioli gi ikoso gera tatae lou faasia maena. ¹⁹ Ma gera ka soilidi 'uri 'e ala Jesus, “Waleli Faalalauna, Moses 'e gerea taki faga ka alafuu 'uri 'e, ‘ala ta wale 'e mae ma wateu lia ka mauri 'ua, wasua ma iko 'ali too ala ta wela, walefae lia ka tolea lou me 'oru fo, 'uri 'ali daro alu ta wela 'ali olitalala wale fo 'e mae lo.’ ²⁰ Fiu walefae gi dau lu io. Ma wale 'i lao ka tolea te geli, ma iko 'ali alua mola ta wela ka mae lo 'ala. ²¹ Sui ruala walefae ka tolea lou geli fo, ma iko 'ali alua lou ta wela ka mae lou 'ala. Sui olula walefae ka 'urifo lou. ²² Ma ka 'urifo lou fala ai burila gi sui. Ma fiu walefae fo gi sui fo dau lu tolea geli fo, ma iko 'ali dau lu alua mola ta wela, ma dau lu ka mae sui lo 'adaulu. Sui, geli fo ka mae lou. ²³ 'Urifo li ma talasi God kae taea ioli mae gi sui faasia maenaa li, ite adaulu lo arai geli fo li? Sulia fiu walefae fo gi sui ba dau lu toletolea lo geli fo.”

²⁴ Ma Jesus ka olisi 'uri 'e adaulu, “Moulu rero rasua, sulia iko 'ali moulu raea mola Geregerena Abu failia nanatanala God. ²⁵ Sulia, talasi fo ioli mae gi gera kae mauri oli lou, gera malaa lo 'ada eniselo 'i nali gi, ikoso gera too wale 'o too geli lo. ²⁶ Lakae faalalau 'amiu sulia tataena faasia maenaa li. Lau saiai 'amu idumia 'i laola geregerena ba Moses ala me lifi ba 'e sae sulia duna ba 'e 'agofia buruburui maasu ba li. God ka sae 'uri 'e fala Moses, “I lau lo God 'a Abraham, failia God 'a Aesak, ma God 'a Jakob.’ ²⁷ Fadanai 'e 'uri 'e, wale fo gi gera mae lo, wasua 'ala God 'e ilia 'i lia God gera 'ua, sulia gera mauri mola 'ada failia. Moulu rero rasua lo!”

*Me kwaikaena 'e 'ilitoa ka eta
(Matthew 22:34-40; Luke 10:25-28)*

²⁸ Ma te waleli falalau ala taki Moses, 'e ronoa alaana fo gi. Ma ka ronoa olisina 'oka Jesus 'e taua ala Sadusi gi li. Ka la mae ma ka soilidi 'uri 'e ala Jesus, “Taki 'utaa lo 'e ba'ela ka eta ala taki Moses gi sui?”

²⁹ Ma Jesus ka olisi 'uri 'e ala, “Taki 'e ba'ela ka eta ala taki gi li sui 'e 'uri 'e, 'Jiu gi 'amu fafurono! God gia, 'i lia teke God mola. ³⁰ 'O kwaima ala God 'o 'alia malatamu laulau, ma 'alia manomu laulau, ma 'alia liomu laulau, ma 'alia nanatanamu laulau.’ ³¹ Ma ruala taki 'e 'uri 'e, ‘Ko kwaima ala ioli gi sui ka malaa lou lia 'e 'o kwaima amu 'i talamu.’ Iko ta taki lou 'ali 'e ba'ela ka liufia rua taki 'e gi.”

³² Waleli falalau ala taki Moses ka sae 'uri 'e fala Jesus, “Waleli Faalalauna, olisina 'o 'e 'oka rasua. 'E kwalaimoki, talifilia Aofia mola 'e God, ma iko lou ta god mamata. ³³ Ma ioli gi sui gera ka kwaima lo ala God 'alia lioda laulau, ma 'alia malatada laulau, ma 'alia nanatanada laulau. Ma gera ka kwaima ala ioli gi sui ka malaa lou me kwaimana gera tau ada 'i talada. Ioli gera ronosulia rua taki 'e gi li, gera taua me 'are 'ilitoa rasua ka liufia kwate foasina fala God.”

³⁴ Ma Jesus ka lesia liotoo 'e too ai ma ka sae 'uri 'e fala, “O garani rasua lo fala God 'ali 'ilitoa fafia maurina 'o.”

'I burila me 'are fo, iko ta ioli 'ali too oga lo fali soilidia lou Jesus.

Jesus wela wale ala kwalofa David li ma 'i lia Aofia David lou

(Matthew 22:41-46; Luke 20:41-44)

³⁵ Sui Jesus ka faalalau 'i laola Luma Abu God ka soilidi 'uri 'e, “E 'utaa 'e wale falalau ala taki Moses gi li gera ilia Christ wale ala kwalofa David li? ³⁶ Aloe 'are Abu ba 'e sae 'uri 'e 'alia David, ‘God 'e ilia fala Aofia lau:

'O gwauru 'i aba aolo agu, ma ko 'ilitoa faelau, masia talasi lakae alua malimae 'o gi gera ka ronosuli 'o.’[✧]

³⁷ “David 'i talala fo 'e soia Christ 'alia ‘Aofia.’ 'Are la fo, Christ 'e iko 'ali wela wale ala kwalofa David li mola. 'I lia Aofia David lou.”

Logona ba'ela fo gera babalafe rasua talasi gera ronoa Jesus.

Jesus 'e fabasu folosia faalalauna ala wale falalau ala taki gi li

(Matthew 23:1-36; Luke 20:45-47)

³⁸ Ma Jesus ka faalalau 'uri 'e ada, “Amu madafi 'amiu faasia wale falalau ala taki Moses gi li, sulia gera oga liuna failia to'omi tekwa gi li. Ma gera ka oga rasua lou ala ioli gi 'ali gera fa'ilitoada, ma 'ali gera ka sae 'oka folisida 'i maala uusina gi. ³⁹ Ma gera ka oga gwauruna 'i lao ala lifi 'ilitoa 'i laola luma fala foana gi li, ma ala lifi 'oka gi ala talasi fala fanana gi li.

⁴⁰ Wasua ma gera belia luma gi failia 'are 'oru gi gera too ali gi. Ma gera ka foa tekwa 'uri 'ali ioli gi gera soilafeda. Waleli faalalau ala taki Moses gi li kwaikwaina gera kae ta'a rasua fada!”

[✧] **12:36** Sam 110:1

Kwatena me 'oru li
(*Luke 21:1-4*)

⁴¹ Jesus 'e gwauru 'i laola Luma Abu God garania taetae 'are fala alu bata na 'i laola. Ka lesia ioli gera kwatea bata gera gi li. Ma ioli afula gera too 'are gi gera kwatea bata afula. ⁴² Sui, ka lesia me 'oru dalaa rasua. 'E la mae, ka kwatea lou rua me seleni wawade gi. ⁴³ Ma Jesus ka soia mae waleli galona lia gi, ma ka sae 'uri 'e fadaulu, “Me 'are kwalaimoki lakae ilia famoulu, me kwatena 'e geli 'oru 'e li, 'e ba'ela ka liufia kwatekwatena ioli gera kwate bata ba'ela gi. ⁴⁴ Sulia ioli fo gera too 'are gi gera kwatea mola nali keme aba wawade ala too 'arena gera gi. Wasua ma me 'oru dalaa 'e, 'e kwate tefau lo ala me 'are 'e too ali fala ionala gi sui.”

13

Talasi ala 'atona li
(*Matthew 24:1-14; Luke 21:5-19*)

¹ Talasi Jesus 'e tafisia lo Luma Abu God li, na waleli galona lia ka sae 'uri 'e fala, “Waleli faalalauna, 'o lesia ga fau ba'ela fo gi, failia luma 'oka 'e gi ala Luma Abu God!”

² Ma Jesus ka olisi 'uri 'e ala, “O oga luma ba'ela 'e ala Luma Abu 'e God tae ne! Ikoso ta teke me fau 'i lifi'e ala Luma Abu 'e God kae io 'i fulila. Gera kae tagalae sui 'i wado.”

³ Ma talasi Jesus 'e io 'i gwaula fe uo 'i Olif, totolala Luma Abu God, Peter, failia James, failia John, ma Andrew, dau lu la mae 'i so'ela, ma dau lu ka soilidi 'uri 'e ala, ⁴ “O ilia ga fameulu, 'i nanita 'e 'are 'e gi kae dao mae ai? Ma ta taa

'e kae fuli, 'ali fatailia talasi 'are 'e gi sui kae fuli, ma kae dao ai?"

⁵ Ma Jesus ka sae 'uri 'e fadaulu, "Moulu ka liolio 'oka, ma ikoso 'ali moulu ala 'alia ta wale 'ali talai rero amoulu. ⁶ Sulia wale afula gi gera kae dao mae 'alia ratagu, ma gera kae sae 'uri 'e, "I lau lo 'e Christ!" Ma gera kae talai rero ala ioli afula gi. ⁷ Ma talasi 'amu kae ronoa kwalaana gi li, failia alaana sulia kwalaana gi li, ikoso 'ali 'amu fiitala. 'Are 'urifo gi kae dao mae, wasua 'ala fafu'isinala 'are gi sui iko 'ua. ⁸ Mae falua gi gera kae kwalaa kwailiu 'i matanada, ma tatalona gi gera kae kwalaa kwailiu 'i matanada. Ma lululu kae 'asu ala lifi gi sui, failia talasi ala fiolo li kae liu. Ma 'are fo gi etanala mola rabefii na fo, malaa geli fafuta 'e fuli'ae ka welafii.

⁹ "Ma moulu ka liolio 'oka. Nali ioli kae dao mae famoulu, ma gera kae sake 'amoulu fala kwate kwaikwai na famoulu. Gera kae rabusi 'amiu 'i laola luma fala foana gi li. Sulia moulu fakwalaimoki lau, gera ka kwatea moulu kae ura 'i maala wale etaeta gi failia wale 'ilitoa gi. Talasi fo, moulu kae faronoda 'ali lau. ¹⁰ Ma moulu ka sae sulia Faronona 'Oka fala ioli gi sui 'i laola molagali. ¹¹ Ma talasi gera kae dau 'amoulu, ma gera ka sake 'amoulu fala kwate kwaikwaina famoulu, ikoso 'ali 'amu malata 'abero fala ta me alaana fali ilia. Moulu kae ilia mola me alaana Alo ala God kae kwatea famoulu ala me tofumatolaa fo li. Sulia alaana moulu kae ilida gi, 'e iko lou saenamoulu 'i talamoulu. Alaana fo gi, 'e la mae faasia Alo ala God. ¹² Ma ioli kae kwatea walefae gera gi fala rauninada. Ma mama gi, gera kae tau lou 'urifo ala wela gera gi.

Ma wela gi, gera kae olisusu ma gera kae kwatea mama failia teite gera gi fala rauninada. ¹³ Ma ioli gi sui gera kae lio ta'a amiu, 'i osiala ioli lau gi 'i 'amiu. Ma ite 'e garu nasi kwalaimoki agu ka li dao ala fe atoa 'isi'isi, God kae faamauria.

*Osinala Luma Abu God
(Matthew 24:15-28; Luke 21:20-24)*

¹⁴ “Moulu kae lesia 'Are Fa'uli'uli kae tatae mae ala lifi abu 'e totolia ikoso 'e ura ai. 'Are ta'a fo kae fa'uli'ulia Luma Abu God, ma kae taua ikoso ta wale 'ali io ai.” (Me alaana fala ioli 'e saiala toomaenali 'e 'uri 'e: 'O malinae 'oka ala malutala me 'are 'e.) “Talasi 'amu lesia 'are 'e gi kae dao mae, ioli gera io ala provins 'i Judea gi li, gera kae tafi fala gwaula fe uo gi. ¹⁵ Ma ta ioli 'o io 'i gwaofala luma, ko tafi lo, Ko ala sifo na lou mae fala 'i laola luma 'o fala sakenala ta me 'are. ¹⁶ Ma ioli 'o io 'i laola raku 'o li ko tafi lo, Ko ala oli na lou 'i falua fala to'omi tekwa 'o. ¹⁷ Ma ala fe atoa fo gi, kae ta'a fala wateu dodolanaa gi, sulia 'e 'ato fada 'ali gera tafi, ma ka ta'a lou fala wateu gera too ala wela wawade gi li. ¹⁸ Moulu ka foa fala God 'ali 'are 'e gi ikoso 'ali gera dao mae ala talasi ala boni li gwari li. ¹⁹ Famalifiina ala fe atoa fo gi li, kae ta'a ka liufia lou famalifiina 'e ioli 'i laola molagali gi li gera saiai, fuli 'ua mae ala talasi God 'e raunailia molagali ka dao ala talasi 'e. Ma ikoso ta 'are 'urifo 'ali fuli lou 'i buri. ²⁰ Ma ala God ikoso fadodokoa talasi ala famalifiina li, 'e 'ato 'ali ta ioli 'ali mauri. Ma God 'e fadodokoa talasi fo fala 'okanala ioli 'e filida gi.

²¹ “Ala ta ioli 'e sae 'uri 'e famoulu, ‘Lesia, Christ 'e lo,’ 'o ma ka sae 'uri 'e, ‘Lesia, lia loba,’ ikoso 'ali 'amu fakwalaimokia. ²² Sulia wale kotokoto gi

kae dao mae, gera kae sae 'uri 'e, “I lau lo Christ, failia wale kotokoto gi gera kae sae 'uri 'e, “I lau lo profet.’ Ma gera kae taua 'are mama'ala gi 'uri 'ali talai rero ala ioli God 'e filida gi, wasua ma 'e 'ato rasua fada. ²³ Moulu ka liolio 'oka! Lau etae faarono 'amiu lo 'ali 'are 'e gi, fali fabasu 'amiu sui gera ka bi dao mae.

Daonala Wela Wale li
(*Matthew 24:29-35; Luke 21:25-33*)

²⁴ “Ma talasi famalifina fo kae sui, ‘God kae bolosia lo da'afi, failia madama, ikoso 'ali daro tala.

²⁵ Ma God kae taua kwalikwali gi, gera kae toli faasia 'i laola raloo.

Ma God kae taua 'are 'i nali gi, gera kae la rero faasia fulida.’☆

²⁶ “Ka 'urifo bui, 'i lau Wela Wale li, laka bi dao mae. Lakae dao mae 'i laola nanatana ba'ela, failia wasinosinona ba'ela 'i fofola me dasa gi.

²⁷ Ma lakae kwatea eniselo lau gi 'i laola molagali sui, 'ali gera logosia mae ioli God 'e filida gi.”

Faataena ala 'ai figi li

²⁸ Mola, Jesus ka sae 'uri 'e 'alia tarifulaana, “Moulu ka malata ga sulia 'ai figi gi. Talasi 'amu lesia 'abala 'e ulua, 'amu ka sailoai talasi fala 'ago'agonali 'e dao garani lo. ²⁹ 'E 'urifo lou, talasi 'amu lesia famalifina fo gi kae dao mae, 'amu ka sailoai fulinala me 'are 'e 'e garani lo. ³⁰ Me 'are kwalaimoki 'e la kae ilia famoulu, 'are 'e gi kae fuli ala talasi ului wale 'e 'e mauri 'ua ai. ³¹ Falua

☆ **13:25** Aesea 13:10; 34:4; Esikiel 13:7; Joel 2:10, 31; 3:15

'i nali failia molagali kae sui, wasua ma saenagu 'ato 'ali 'e sui.

*Iko ta ioli 'ali 'e saiala fe atoa 'o ma talasi
(Matthew 24:36-44)*

³² “Iko ta ioli 'ali 'e saiala talasi kwalaimoki lakae oli mae ai. Eniselo gi 'i nali wasua iko 'ali gera sai lou ai, ma 'i lau Wela wasua, iko 'ali lau sai lou ai. God Mama talifilia mola 'e saiai. ³³ Moulu ka liolio 'oka, ma moulu ka rerei, sulia iko 'ali 'amu sai ala talasi. ³⁴ Olinagu mae kae malaa na wale 'e la ala falua tatau, ma ka alua luma lia 'i limala ioli galona lia gi. 'E kwatea galona tootoo gi fada. Ma ka ilia fala wale 'e lio folosia maala luma 'ali ka liolio 'oka masia daonala. ³⁵ 'Are la fo, 'amu ka liolio 'oka, sulia iko 'ali 'amu saiala talasi lakae dao mae ai, malaa lou wale ba'ela ala luma li. Mala kae dao mae raurafi, 'o ma ala didila boni, 'o ma 'ofaedani, 'o ma rafule malumalu talasi da'afi kae bi tatae ai. ³⁶ Ma ala 'e dao nainali mae, kae ta'a rasua lo famoulu ala 'e dao tonamoulu talasi moulu mo'osu. ³⁷ Ma na me 'are lakae ilia lou famoulu, me 'are ba lau ilia lo fala ioli gi sui 'e 'uri 'e: Moulu ka liolio 'oka!”

14

*Fata abu ba'ela gi gera tori malata agwa fala
Jesus*

(Matthew 26:1-5; Luke 22:1-2; John 11:45-53)

¹ Rua fe atoa tatabula ala Fanana ala Daofaeli-una li* ma fanana fo Jiu gi gera saiala aninala berete la iko ta ist 'i laola. Ma fata abu ba'ela

* **14:1** Fanana fo Jiu gi gera taua fala malatana tonala talasi koko gera gi gera tafisia lo Ejipt.

gi, failia wale falalau ala taki gi li, gera ka logo raefuli ma gera ka toria me 'are fala dau agwana ala ma rauninala Jesus. ² Gera sae 'uri 'e, “Ikoso golu taua ala talasi ala Fanana li, taufasia ioli gi gera bi kwalaa fae golu.”

*Te geli 'e waiwaia Jesus ala falua 'i Betani
(Matthew 26:6-13; John 12:1-8)*

³ Ala talasi Jesus 'e io 'i laola mae falua 'i Betani li, ka fana 'i laola luma Simon wale la kuu 'e tautaua 'i lao. Ma te geli ka la mae 'i so'ela failia fe botole waiwai maelala 'e nana rasua,[†] ma ka fonu 'alia waiwai 'e si'ina fofo 'oka,[‡] ma maelala ka rae rasua. 'E tafalia maala botole waiwai fo, ma ka nikia lo waiwai si'ina 'oka fo fafia gwaula Jesus. ⁴ Ma nali wale gera io 'i lififo, gera ka ogata'a, ma gera ka sae kwailiu 'ada 'uri 'e 'i safitada, “Iko 'ali 'e totolia 'ali 'e fafuta'a te waiwai si'ina 'oka fo! ⁵ Totolia ka foli mola 'alia fala tali bata afula,[§] 'ali 'e sakea bata fo gi, ma ka kwatea fala ioli dalaa gi.” Ma dau lu ka balufia geli fo.

⁶ Jesus 'e ronoa, ma ka sae 'uri 'e, “Moulu alua ka io 'ala! Moulu ala sae fafuta'a nala lou. 'I lia 'e taua galona 'oka rasua fagu. ⁷ Ioli dalaa gi gera kae io talau mola 'ada fae 'amiu. Tenae talasi mola 'ala 'amu sai ala rana nada. Ma 'i lau ikoso lau io tekwa mola fae 'amoulu. ⁸ 'E taua me 'are 'e 'oka fala tauanai. 'E nikia te waiwai si'ina fofo 'oka 'e 'i rabegu tatabula ala maenagu fali

---

[†] **14:3** Waiwai fo 'e si'ina fofo 'oka gera ka soia 'alia nad. [‡] **14:3** Botole fo 'e kwalikwalia rasua ma gera soia 'alia alabaster te fau kae tenae akaakari. [§] **14:5** Maelala 'e totolia folifolina ta teke ioli li galona fala teke fe nali li.

rerei 'alia fala alominagu. ⁹ Me 'are kwalaimoki lakae ilia famoulu, ala lifi gi sui 'i laola molagali gera kae alaa sulia Faronona 'Oka 'e, gera kae alaa lou sulia me 'are 'oka 'e 'e taua agu fala malatafaeburina tonai.”

Judas 'e alafafia kwatenala Jesus fala malimae lia gi

(Matthew 26:14-16; Luke 22:3-6)

¹⁰ Sui Judas Iskariot, na wale ala akwala wala rua waleli galona ba lia gi, ka la 'i soela fata abu ba'ela gi, ka faarono 'uri 'e adaulu, “Lakae kwatea Jesus famoulu.” ¹¹ Ma gera ka babalafe rasua sulia me 'are fo 'e ilia 'urifo ai, ma gera ka alafuu 'ali gera kwate bata fala. Ma Judas ka fuli'ae lo fala lio na 'afia ta me talasi 'oka fala kwatenala Jesus fadaulu.

Fanana ala Daofae Liu na li

(Matthew 26:17-25; Luke 22:7-14, 21-23; John 13:21-30)

¹² Ala etala fe atoa ala Fanana ala berete fo iko ta ist 'i laola li, fe atoa fala rauninala keme sipsip bi ba'ela fala Fanana ala Daofae Liuna li. Talasi fo, waleli galona Jesus gi ka soilidi 'uri 'e ala, “I fe 'o oga 'ali meulu reirei 'alia Fanana ala Daofae Liu na li famu ai?”

¹³ Ma Jesus ka sae 'uri 'e fala na rua wale adaulu “Mora la 'i Jerusalem, ma te wale kae sake kwai, kae manotafa fali daotonamoroa. Mora ka donaa ¹⁴ fala te luma 'i lififo kae ruu 'i laola. Mora ka soilidi 'uri 'e ala wale fo 'e too ala luma laa li, ‘Waleli Faalalauna 'e ilia mae luma 'i fe lo kae 'ania Fanana ala Daofae Liu na li failia waleli galona lia gi ai?’ ¹⁵ Ma 'i lia kae fatailia te tobi

ba'ela 'e io 'i nali. 'Are gi sui gera kwaimamali lo 'alida 'i lifi fo. Ma mora ka reirei 'alia 'are gi sui fagaulu 'i lifi fo.”

¹⁶ Rua waleli galona fo gi daro la, ma daro ka dao lo 'i Jerusalem, ma daro ka lesia 'are gi sui 'e malaa lia ba Jesus 'e ilia lo fadaroa. Ma daro ka rerei lo 'alia 'are fala Fanana ala Daofae Liu na li gi li sui.

¹⁷ 'E raurafi, Jesus ka dao mae failia akwala wala rua waleli galona lia gi. ¹⁸ Ma talasi dauulu kae fana, Jesus ka sae 'uri 'e, “Me 'are kwalaimoki lakae ilia famoulu, te wale amoulu kae kwate lau fala malimae lau gi. Wale la kae fana mola 'ala faelau ala me tofui talasi 'e.”

¹⁹ Ma waleli galona lia gi dauulu ka fuli'ae lo ogata'ana, ma dauulu ka alaa li teke ioli 'uri 'e fala Jesus, “Ikoso lau kwate 'o fala malimae 'o gi!”

²⁰ Ma Jesus ka olisi 'uri 'e adaulu, “I lia na wale mola lou amoulu ala akwala wala rua waleli galona 'e lau gi, ma kae alua tofui berete lia 'i laola teu faelau. ²¹ Ma 'i lau, Wela Wale li, lakae mae malaa lia ba Geregerena Abu 'e sae lo mae suli lau. Wasua 'ala, kwaimalatai rasua fala wale 'e kae kwate lau fala malimae lau gi li! 'E 'oka fala wale fo tara ikoso 'ali 'e futa mola.”

Fanana Aofia raurafi

(Matthew 26:26-30; Luke 22:14-20; 1 Korint 11:23-25)

²² Ma talasi dauulu kae fana lo, Jesus 'e sakea me berete, ma ka batafea God, sui ka liia. 'E kwatea fala waleli galona lia gi, ka sae 'uri 'e, “Sakea ma moulu ka 'ania. Rabegu lo 'e.”

23 Sui ka sakea teui waeni, ma ka batafea God, sui ka kwatea fadaulu. Ma 'i dauulu sui dauulu ka gou ai. 24 Ma Jesus ka sae 'uri 'e, “Lia 'e lo 'abugu lia 'e afe fala ioli sui fala fanasinala fekena fa'alu God.✠ 25 'Are kwalaimoki lakae ilia famoulu, ikoso lau goufia lo waen 'e lala ka dao ala fe atoa lakae goufia lou waen 'e talasi God kae 'ilitoa fafia ioli gi sui.”

26 'I burila dauulu nulia fe nuu, dauulu ka la fala uo 'i Olif.*

*Jesus etae alaa 'alia Peter lia kae tofe 'alia
(Matthew 26:31-35; Luke 22:31-34; John 13:36-38)*

27 Jesus ka sae 'uri 'e fadaulu, “Amoulu sui moulu kae tafi faasi lau. Sulia Geregerena Abu 'e sae 'uri 'e, 'God kae raunia wale 'e 'e lio sulia sipsip gi li, ma sipsip gi sui gera ka tagala.’✠

28 “Ka 'urifo wasua 'ala, 'i burila tataenagu fala maurina, lakae eta lo 'i lao amoulu fala 'i Galili.”

29 Ma Peter ka olisi 'uri 'e ala, “E 'ato rasua 'ali lau la fa'asi 'o, wasua ioli gi sui gera ka la 'ada fa'asi 'o!”

30 Ma Jesus ka sae 'uri 'e fala Peter, “Lakae ilia famu. Sui ma kakaraikua kae ani rua me talasi 'i laola fe boni 'e tara'ela, koe tofe ta'a 'uri iko 'ali 'o sai agu.”

31 Ma Peter ka olisi fiifii 'uri 'e ala, “Wasua laka mae fae 'o, 'e 'ato mola 'ali lau tofe 'uri lau rari 'o!”

✠ 14:24 Jeremaea 31:31 * 14:26 Fe uo fo, 'ai fo gera soia 'alia Olif li 'e afula rasua ai. ✠ 14:27 Sekaraea 13:7

Ma waleli galona fo gi sui gera ilia lou me 'are fo.

Jesus 'e foa 'i Getsemani
(*Matthew 26:36-46; Luke 22:39-46*)

³² Sui Jesus failia waleli galona lia gi, dau lu ka la fala te lifi gera soia 'alia 'i Getsemani. Talasi dau lu dao lo, Jesus ka sae 'uri 'e fadau lu, “Mou lu io 'amou lu 'i lifi'e talasi lakae foa 'agua.” ³³ Sui ka talaia Peter, James, ma John failia. Ma ka kwaimalatai rasua ma ka liodila. ³⁴ Ma ka sae 'uri 'e fadau lu, “Malatagu 'e boeboetaa rasua, ma ka totolia mola lo rauninagu. Mou lu io 'i lifi'e, mou lu ka ada, ma mou lu ka dai faelau.”

³⁵ Ma Jesus ka 'idu wawade ko, ma ka boururu 'i wado. Ma ka foa 'uri 'ali ala ka talawarau mola 'ala, ikoso ke liu 'i laola talasi ala famalifiina li. ³⁶ Ma ka foa 'uri 'e, “Mama, 'are gi sui 'e talawarau famu. 'O sakea famalifiina 'e faasi lau. Wasua, 'e iko lou kwaiogalina lau, ma sulia kwaiogalina 'o 'ala.”

³⁷ Sui Jesus ka oli mae 'i soela olu waleli galona ba lia gi, ma dau lu mo'osu mola 'adau lu. Ma ka sae 'uri 'e fala Peter, “Simon 'utaa 'e ko mo'osu? Totolia ko ada faelau sulia ta ke tofui matolaa wawade wasua.” ³⁸ Ma ka sae 'uri 'e fadau lu, “Mou lu ada, mou lu ka liolio 'alia foana taufasia ilitoona ka bi liufi 'amou lu. Sulia manomou lu 'e oga taunala 'are 'oka gi, wasua ma rabemou lu 'e watoutou rasua.”

³⁹ Ma Jesus ka la lou faasi dau lu, ma ka foa, ma ka ilia lou me alaana ba gi mola 'ali. ⁴⁰ Sui ka oli lou mae 'i soedau lu, ma ka dao soedau lu dau lu mo'osu lou, sulia maa dau lu 'e momosula rasua.

Ma iko 'ali dauulu sai lo ala ta me 'are 'ali dauulu ilia fala.

⁴¹ Olula me talasi 'e oli lou mae ai, ka sae 'uri 'e fadaulu, “Uri moulu kae momo'osu 'ua 'e? 'E 'oka lo! Lesia gera kae kwate lau lo, Wela Wale li, fala limala wale ta'a gi. Talasi 'e dao lo! ⁴² Tatae golu la lo. Lesia wale ba kae kwate lau fala malimae lau gi li 'e dao lo mae!”

Daunala Jesus

(Matthew 26:47-56; Luke 22:47-53; John 18:3-

12)

⁴³ Talasi Jesus kae alaa 'ua, Judas, na wale ala akwala wala rua waleli galona ba lia gi, ka dao lo mae. Te logona ba'ela 'e la mae failia faasia fata abu ba'ela gi, failia wale etaeta gi, ma wale falalau ala taki gi li. Ma gera ka sakea mae 'au li ofona gi failia subi gi. ⁴⁴ Ma Judas, wale fo kae kwate Jesus fadaulu, 'e kwatea lo totofo 'uri 'e fala logona fo, “Wale lakae loto 'i babalila,[†] wale la lo moulu oga. Moulu ka daua, ma moulu ka talaia lo.”

⁴⁵ Sui, Judas ka dao, ka la lo ko 'i so'ela Jesus, ma ka sae 'uri 'e, “Waleli Faalalauna!” Mola, ka loto lo 'i babalila. ⁴⁶ Ma gera ka daua lo Jesus.

⁴⁷ Ala me talasi fo, wale 'e io garani, 'e lafua me 'au fala ofonali, ma ka tofu mousia aninala waleli galona fata abu 'ilitoa li.

⁴⁸ Ma Jesus ka soilidi 'uri 'e adaulu, “Moulu fia 'uri 'i lau wale belibeli 'e? Lia 'e moulu ka

---

[†] **14:44** Falafala Jiu gi li, loto na 'i babalila ioli li 'e fatailia kwaimanala waleli galona fala waleli faalalauna lia, ma soi ba'ela na 'e tau ala waleli faalalauna lia li. Waleli galona ka loto 'i limala waleli faalalauna lia fala kwalonala.

la mae failia 'au li ofona gi, failia subi gi fala daunagu? ⁴⁹ 'E Tekwa lo mae, lau faalalau 'amiu 'i laola Luma Abu God, wasua ma iko 'ali 'amu dau lau mola. Ma me 'are 'e moulu taua, 'e fakwalaimokia lo Geregerena Abu.”

⁵⁰ 'Urifo mola, waleli galona lia gi sui dau lu ka tafisia, ma dau lu ka tafi lo 'adaulu.

⁵¹ Ma te ulufa'alu 'e toro mola 'alia me kabilato li, 'e aliburia Jesus. Ala talasi gera dau ulufa'alu fo li ⁵² me kabilato fo lia ka toli lo faasia, ma ka tafi dadala lo 'ala.

Jesus 'e ura 'i maala wale etaeta gi

(Matthew 26:57-68; Luke 22:54-55, 63-71; John 18:13-14, 19-24)

⁵³ 'Urifo, gera ka talaia Jesus fala luma fata abu 'ilitoa li. Ma fata abu ba'ela gi, failia wale etaeta gi, failia wale falalau ala taki gi li, gera logo sui 'i lififo. ⁵⁴ Ma Peter 'e aliburi tatau ko 'ala, ma ka ruu lou 'i laola labu ala luma fata abu 'ilitoa li. 'E io 'ala 'i lififo failia ioli liofolo gi, ma ka rara 'ala 'i rabela dunaa. ⁵⁵ Mola, fata abu ba'ela gi, failia gwaurunae wale 'ilitoa fala Jiu gi li, gera tau fala darinala ta me 'are ta'a fala suafafinala Jesus 'alia 'uri 'ali gera raunia, wasua ma iko 'ali gera daria mola ta me 'are 'urifo fali suua 'alia. ⁵⁶ Ioli afula gi gera koto fafia Jesus, wasua ma alaanada iko 'ali 'e alua ta teke me malata.

⁵⁷ Ma nali wale gera ka tatae lou, ma gera ka koto 'uri 'e fafia Jesus, ⁵⁸ “Meulu ronoa 'uri 'o ilia, 'Lakae osia Luma Abu 'e God ioli gi gera raunailia, ma 'i laola olu fe atoa gi, lakae raunailia lou ta Luma Abu iko lou ioli gi gera

raunailia.’ ” ⁵⁹ Ma 'i gera wasua, alaana gera gi iko 'ali alu teke malata lou.

⁶⁰ Ma fata abu 'ilitoa ka ura 'i maada, ma ka soilidi 'uri 'e ala Jesus, “Uri'e ma, iko 'ali 'o too mola ala ta me alaana fala olisinala alaana 'e wale 'e gi gera suafafi 'o 'alida gi?” ⁶¹ Wasua Jesus 'e lobo mola 'ala, ma iko 'ali 'e olisia mola. Ma fata abu 'ilitoa ka soilidi lou 'uri 'e ala, “Uri 'e ma, 'To lo Christ, Wela Wale God?”

⁶² Ma Jesus ka olisi 'uri 'e ala, “Eo, 'i lau lo 'e. Moulu kae leesi lau, Wela Wale li, lau gwauru 'i aba aolo ala God nanata. Lakae 'ilitoa failia, ma lakae oli mae faasia 'i nali fofola dasa gi.”

⁶³ Mola te fata abu 'ilitoa fo ka gagasia lo to'omi tekwa lia 'i talala ka fatailia lo ogata'anala ma ka sae 'uri 'e, “Iko 'ali golu oga lou ta ioli 'ali fakwalaimokia! ⁶⁴ Moulu talae ronoa lo 'e fafuradani lia failia God! Moulu malata 'utaa ala?”

Ma 'i gera sui gera ilia 'e rero lo, ma 'e totolia gera ka raunia lo.

⁶⁵ Ma nali wale ada gera ka fuli'ae fala nisufinala Jesus, ma gera ka firi bolosi maala, ma gera ka gumulia. Ma gera ka sae 'uri 'e, “O ilia ga ite 'e gumuli 'o?” Ioli liofolo gi gera talaia, ma gera ka rabusi kwailiu ala.

Peter 'e tofe 'alia Jesus

(Matthew 26:69-75; Luke 22:56-62; John 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Peter 'e gwauru 'ua mola 'ala 'i laola labu, talasi gera kae kwate kwaikwaina fala Jesus. Te geli ulao 'e galo ala fata abu 'ilitoa ka dao. ⁶⁷ Ma talasi 'e lesia Peter 'e rara 'ala, ka lio tootoo fala,

ma ka sae 'uri 'e, “I'o lou na wale failia Jesus, wale ba 'e la mae faasia mae falua 'i Nasareti.”

⁶⁸ Ma Peter ka tofe 'uri 'e, “Lau raria, iko 'ali lau saiala me 'are 'e koe sae sulia.” Ma ka latafa ko 'i maluma faasia lifi fo. Ma ala me talasi fo, kakaraikua ka ani lo.

⁶⁹ Ma geli ulao ba ka lesia lou 'i lififo, ma ka sae 'uri 'e fala ioli gera ura galia lififo li gi li, “I lia na wale lou adaulu 'e!” ⁷⁰ Ma Peter ka tofe lou 'alia.

Iko 'ali tekwa mola lou 'i burila, ioli gera ura garania gi gera ka sae lou 'uri 'e fala Peter, “E 'ato rasua 'ali 'o tofe 'uri 'i'o iko ta wale adaulu, sulia 'i'o lou 'o la mae faasia 'i Galili.”

⁷¹ Sui Peter ka alafuu 'uri 'e, “Alua God kae kwatea kwaikwaina fagu, ala iko 'ali lau sae kwalaimoki! Iko 'ali lau saiala wale 'e moulu kae sae sulia!”

⁷² Me talasi fo mola, kakaraikua ka ani ruala talasi lo. Ma Peter ka malata tonala me alaana ba 'uri 'e Jesus 'e ilia fala, “Sui ma kakaraikua ka bi ani rua talasi, oolu me talasi gi koe ilia iko 'ali 'o sai agu.” Ma talasi Peter 'e malata tonala me 'are fo li, ka ani ka 'ilu'ilu rasua lo.

15

Gera talaia Jesus 'i so'ela Paelat

(Matthew 27:1-2, 11-16; Luke 23:1-5, 13-25; John 18:28—19:16)

¹ 'Ofaedani 'ua, gwaurunae wale 'ilitoa fala loko malatana 'ala Jiu gi li gera logo nainali. Fata abu ba'ela gi, failia wale etaeta gi, failia wale falalau ala taki Moses gi li, 'i gera fo 'i laola logonae wale fo. Gera logo fali loko malata fala

ta me 'are gera kae taua ala Jesus. Sui gera ka firia Jesus 'alia seni, ma gera ka talaia ko fala kwatenala fala Paelat, wale ba'ela faasia 'i Rom. ² Ma Paelat ka soilidi 'uri 'e ala, “T'o walelitalona Jiu gi li 'e?”

Ma Jesus ka olisi 'uri 'e ala, “Lia laa 'o ilia lo.”

³ Ma fata abu ba'ela gi gera ka sua fafia 'alia 'are rero afula gi. ⁴ Ma Paelat ka soilidi lou 'uri 'e ala, “O ronoa ga 'are afula 'e gera sua fafi 'o lo 'alida gi! 'Uri ikoso olisida lo?” ⁵ Wasua ma Jesus iko 'ali 'e ilia mola ta me alaana, ma Paelat ka 'afero rasua.

⁶ Ala Fanana ala Daofae Liu na li, Paelat 'e saiala lugasinala ta teke wale Jiu gi gera sugaa fai faasia raraa. ⁷ Ma ala talasi fo, te wale rataala Barabas 'e io lou 'i laola raraa, sulia 'i lia lou na wale ala wale ta'a fo gera rau ioli ala kwalaana failia wale 'i Rom gi li. ⁸ Sui afulana ka logo mae, gera ka sugaa Paelat 'ali 'e lugasia ta teke wale faasia raraa malaa falafala kae 'idufae tautaua lo mae ala talasi 'urifo gi li. ⁹ Ma Paelat ka soilidi 'uri 'e ada, “Amu oga 'ali lau lugasia walelitalona ba Jiu gi li famoulu?” ¹⁰ Sulia Paelat 'e sai mola 'ala ala lia fo fata abu ba'ela gi gera kwatea mae Jesus 'i so'ela, fofola mola kwaifina gera fala Jesus.

¹¹ Wasua ma, fata abu ba'ela gi gera saefia afulana fo, 'ali gera sugaa Paelat fala lugasinala Barabas fada. ¹² Ma Paelat ka soilidi lou 'uri 'e ala afulana fo, “Urilali ma ta ta 'e lakae taua ala wale 'e 'amu soia 'alia walelitalona Jiu gi li?”

¹³ Ma gera ka akwa 'uri 'e, “O fotofafia ala 'ai rara folo!”

¹⁴ Ma Paelat ka soilidi 'uri 'e, “Ta rero 'e taua?”

Ma gera ka bi akwa ba'ela rasua lou 'uri 'e, “Fotofafia ala 'ai rara folo!”

¹⁵ Ma Paelat ka lugasia Barabas fada, sulia 'e oga 'ali faatolia malatala afulana fo. Sui, ka kwatea Jesus 'ali gera rabusia, ma ka kwatea fala fotoinala ala 'ai rara folo.

*Waleli ofona gi gera mali'u'ula ala Jesus
(Matthew 27:27-31; John 19:2-3)*

¹⁶ Waleli ofona gi, gera talaia ko Jesus fala 'i laola labu ala luma ba'ela Paelat, ma gera ka ralofia mae waleli ofona gi sui. ¹⁷ Ma gera ka faaruufia 'alia te to'omi marimarikioaa tekwa, ma gera ka alua te 'eregwau ala kwalo karakaraa li 'i gwaula malaa na walelitalona. ¹⁸ Sui gera ka faaora 'uri 'e 'alia faba'elanala, “Walelitalona 'e Jiu gi li, 'o mauri tekwa 'amua!” ¹⁹ Sui gera ka rabu 'i gwaula 'alia tofui 'ai, ma gera ka nisufia, ma gera ka boururu 'i maala, faaorana 'alia 'ilitoanala. ²⁰ 'I burila faaorana fo 'alia 'e sui lo, gera ka kalasua to'omi marimarikioaa tekwa lia faasia. Sui gera ka faaruufia lou 'alia toro lia 'i talala. Sui mola gera ka talaia lo fala fotoinala ala 'ai rara folo.

*Gera fotofafia Jesus ala 'ai rara folo
(Matthew 27:32-44; Luke 23:26-43; John 19:17-27)*

²¹ Ma talasi gera lo sulia tala li, gera ka dao tonala te wale la ratala Simon, mama Aleksanda failia Rufus. 'I lia wale faasia falua 'i Saeren. 'E la mae fala 'i Jerusalem faasia na lifi atale. Ma Waleli ofona gi, gera ka suunailia 'ali 'e sakea 'ai rara folo fo Jesus.

²² Ma gera ka talaia ko Jesus fala te lifi gera soia 'alia 'i Golgota. Ma fadanai 'e 'uri 'e, “Talii gwae ioli.”

²³ Gera kwatea waen gera dolaa failia 'are gera soia 'alia “Mira,” te sului 'are fala fagwarinala fiina li, wasua ma Jesus iko 'ali goufia mola. ²⁴ Ma gera ka fotofafia ala 'ai rara folo. Ma gera ka tolini kwailiu ala toro lia gi 'i safitada. Gera ka none 'alia daisi 'ali gera daria ite adaulu kae sakea ta me toro ala toro lia gi. ²⁵ Ala sikwala me tofumatolaa raafule (9 o' clock AM), gera ka foto lo fafia ala 'ai rara folo. ²⁶ Ma gera ka fotoia me saena gera suafafia 'alia 'i gwaula 'ai rara folo fo. Me saena laa 'e 'uri 'e, “Walelitalona Jiu gi li.” ²⁷⁻²⁸ Ma gera ka fotofafia lou rua wale belibeli gi ala rua 'ai rara folo gi failia Jesus. Na wale 'i gula aolo ala, ma na wale 'i gula mauili ala.

²⁹ Ma ioli gera liu totolala lifi fo li, gera 'asua gwauda, ma gera ka abasisaena sulia Jesus, ma gera ka sae lou 'uri 'e, “O ilia koe osia Luma Abu God, ma koe raunailia mola sulia olu fe atoa gi li! ³⁰ 'O faamauri 'o 'i talamu! Sifo mae faasia 'ai rara folo laa!”

³¹ Ma fata abu ba'ela gi, failia wale falalau ala taki gi li, gera ilia lou me saena fo. Ma gera ka sae faaora 'alia Jesus, ma gera ka sae kwailiu 'ada 'uri 'e 'i safitada, “E faamauria ioli atale gi, ma 'e 'ato 'ali faamauri 'i lia talala! ³² Golu lio ga fala 'ali 'e sifo mae faasia 'ai rara folo ala 'i lia lo Christ, walelitalona Jiu gi li 'ali golu bi fakwalaimokia!”

Ma rua wale fo gera fotoi daroa ala 'ai rara folo gi failia Jesus wasua daro soi tefulailia lou Jesus.

Maenala Jesus

(Matthew 27:45-56; Luke 23:44-49; John 19:28-30)

³³ Fuli ala matoula atoa (12'o clock), 'afutala provins fo sui 'e rodo, lala ka dao ala abali raurafi ala olula tofumatolaa (3 o' clock PM).

³⁴ Ma abali raurafi ala olula tofumatolaa (3 o'clock PM), Jesus ka akwa ba'ela 'uri 'e, “Eloi, Eloi, lama sabaktani?” malutala me saena fo 'e 'uri 'e “God lau, God lau, 'utaa ko buri ma ko lugasi lau lo 'amua?”

³⁵ Ma nali wale gera io 'i lififo, gera ka ronoa, ma gera ka fia 'uri 'e soia Elaeja. ³⁶ Ma na wale adaulu ka lalao ko, ma ka fawawalosia te anina 'i laola waen 'afaa, ma ka alua 'i maala te mae 'ai, ma ka kwatea ko 'i maala nidula Jesus, 'uri 'ali 'e goufia, ma ka sae 'uri 'e, “Golu lio ga, mala Elaeja kae la mae 'ali 'e lafua mae 'i fua faasia 'ai rara folo!”

³⁷ Mola Jesus ka akwa ba'ela, sui ka mae lo.

³⁸ Ma ruu ba'ela 'e bolosia lifi abu 'i laola Luma Abu God li ka gaga lo, fuli 'i gwaula ka li dao 'i 'aela. ³⁹ Ma ioli ba'ela ala waleli ofona gi li, lia 'e ura 'i 'aela 'ai rara folo ala me talasi fo li, 'e ronoa riinala, ma ka lesia maenala, ma ka sae 'uri 'e, “E kwalaimoki rasua, wale 'e Wela God lo!”

⁴⁰ Ma nali geli gera io lou 'i lififo, gera lio tatau ko. Mary geli 'i Magdala, ma Mary teite James wela 'i burila Joses, ma Salome. ⁴¹ 'I dauu lou dauu dona buria Jesus ala talasi 'e io 'ua 'i Galili, ma dauu ka kwairanai ala. 'I lififo lou geli afula gera la mae failia fala 'i Jerusalem gi.

Alominala Jesus

(Matthew 27:57-61; Luke 23:50-56; John 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ 'E raurafi, Josef, wale faasia falua 'i Arime-tea, 'e la mae. 'I lia wale 'ilitoa lou ala gwaurunae wale 'ilitoa fala Jiu gi li. Alae wale dau lu kae faifaimaasi fali lesia talasi God kae 'ilitoa fafia ioli lia gi li. Lia 'e too oga, ma ka la 'i so'ela Paelat. Ma ka sugaa fala rabela Jesus, sulia fe atoa fo atoa ala rerei na masia Sabat, atoa ala mamalona li. ⁴⁴ Ma Paelat ka 'afero talasi 'e ronoa Jesus 'e mae lo. Ma ka soia wale ba'ela ala waleli ofona gi li, ma ka soilidia fala maenala Jesus. ⁴⁵ Talasi Paelat 'e ronoa faasia wale ba'ela fo lia Jesus 'e mae lo li, Paelat ka bi ala 'alia Josef 'ali sakea rabela Jesus. ⁴⁶ Josef ka folia te ruu kaka'a, ma ka fasifoa rabela Jesus, ma ka 'afua 'alia ruu fo, ma ka alua 'i laola bao la gera 'elia 'i laola te fau. Sui ka gwelusia te abae fau ba'ela, ma ka bolosia lo maala bao fo. ⁴⁷ Ma Mary geli 'i Magdala, failia Mary teite Jose, daro lesia lifi fo gera alua Jesus ai.

16

Tataenala Jesus faasia maena

(Matthew 28:1-8; Luke 24:1-12; John 20:1-10)

¹ 'I burila Sabati, burila fe atoa ala mamalona li 'e sui lo, Mary geli 'i Magdala, ma Mary teite James, failia Salome, dau lu folia mae 'are si'ina fofu 'oka gi fala waiwaiiana la rabela Jesus. ² 'Ofaedani 'ua ala Sade, talasi da'afi kae bi tatae, dau lu ka la mae fala bao. ³ Talasi dau lu kae laoko, dau lu ka soilidi kwailiu 'adaulu 'uri'e 'i

matanadaulu, “Ite kae gefusia te abae fau ba faasia maala gilū?” Sulia fau fo 'e ba'ela rasua. ⁴ Sui, talasi daulu li dao lo, daulu ka lesia te abae fau ba 'e 'idu lo. ⁵ Ma talasi daulu ruu ko 'i laola bao li, daulu ka lesia te wale fa'alu 'e rufia to'omi kaka'a, ma ka gwauru 'ala gula aolo 'i laola bao fo. Ma daulu ka mau rasua.

⁶ Ma wale fo ka sae 'uri 'e, “Moulu ala mau na. Lau saiai moulu kae lio 'afia Jesus tela, wale ba 'i Nasaret gera raunia ala 'ai rara folo li. 'E iko 'ali io lo 'i lifi'e. Sulia 'e tatae lo faasia maena! Moulu lesia lifi ba gera alua rabela ai loko! ⁷ Moulu la 'i so'ela waleli galona lia gi failia Peter, ma moulu ka faarono 'uri 'e adaulu, 'Jesus 'e eta lo 'i lao maasi 'amoulu 'i Galili, moulu li lesia lo 'i lifi fo, mala lia ba 'e ilia lo famoulu.’ ”

⁸ Ma alae geli fo daulu ka latafa, daulu ka tafi lo faasia bao fo, sulia daulu mau, ma daulu ka lebelebe rasua. 'E iko 'ali daulu alaa lo 'alia tame 'are fala ta ioli, sulia daulu mau rasua.

*Jesus 'e fatae fala Mary geli 'i Magdala
(Matthew 28:9-10; John 20:11-18)*

⁹ 'Ofaedani 'ua ala Sade, Jesus 'e maurifa'alu lou, ma ka fatae fala Mary geli 'i Magdala, te geli ba Jesus 'e balia fiu aloe 'are ta'a gi faasia. ¹⁰ Ma Mary ka la 'i soela waleli galona Jesus gi. Gera kwaimalatai, ma gera ka aani rasua. Ma Mary ka farono daulu. ¹¹ 'E iko 'ali daulu fakwalaimokia mola Mary talasi daulu ronoa liafo Jesus 'e maurifa'alu, ma Mary ka lesia lo.

*Jesus 'e fatae fala rua waleli galona lia gi
(Matthew 28:16-20; Luke 24:13-49; John 20:19-23; Acts 1:6-8)*

¹² 'I burila lou, Jesus ka fatae fala na rua waleli galona lia, talasi daro kae liu sulia tala 'e la faasia 'i Jerusalem. ¹³ Ma daro ka oli mae, daro ka faronoa lou nali waleli galona dauulu, ma iko 'ali dauulu ke fakwalaimokia mola.

Jesus 'e fatae fala waleli galona lia gi

¹⁴ Ma 'i buri 'ala lo, Jesus ka fatae fala akwala ma na teke wale ala waleli galona lia gi, talasi dauulu kae fana 'adauulu. Ma ka balufi dauulu sulia iko 'ali dauulu fakwalaimoki, ma malatadauulu ka nasi rasua faasia fakwalaimoki nala wale gera lesia lo 'i burila tataenala faasia maenaa li. ¹⁵ Ma ka sae 'uri 'e fadauulu, “Moulu la 'i laola molagali sui, ma moulu ka faarono 'alia Faronona 'Oka fala ioli gi sui. ¹⁶ Ma ioli 'e fakwalaimokia Faronona 'Oka li, ma ka sisiu abu, 'i lia kae mauri firi failia God. Ma ioli 'e iko 'ali 'e fakwalaimoki, God kae kwaia. ¹⁷ Ioli gera fakwalaimoki gi, gera kae too ala nanatana fala taunala 'are mama'ala 'uri 'e gi: Gera kae balia aloe 'are ta'a gi 'alia ratagu, ma gera kae sae 'alia saena iko 'ali gera sai ali gi. ¹⁸ Ma ala gera ka doia wasua ta fe wa 'o ma gera ka goufia wasua ta kwai li maena 'ato 'ali ke fafuta'ada mola. Ma ala gera alu lima 'i fofola ta ioli 'e matai, ioli la kae 'akwaa lo.”

Jesus 'e oli lo fala 'i nali

(Luke 24:50-53; Acts 1:9-11)

¹⁹ 'I burila 'e alaa fadauulu, Aofia Jesus ka oli lo fala 'i nali, ma ka gwauru 'i aba aolo ala God ka 'ilitoa failia. ²⁰ Ma waleli galona lia gi gera ka la lo, ma gera ka farono 'alia saenala God ala lifi gi sui. Ma Aofia ka galo failida, ma ka kwatea

nanatana fada fala taunala 'are mama'ala gi, 'ali
daulu fatailia falalauna daulu 'e lalama.

Alafuuna Fa'alu Ala Saena 'I Wala
The New Testament in the Wala language of the
Solomon Islands
Niu Testament long langguis Wala

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Wala

Translation by: SITAG

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-11-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 30 Nov 2021

bf9ac747-bd4c-52d7-9255-cc77efeda844